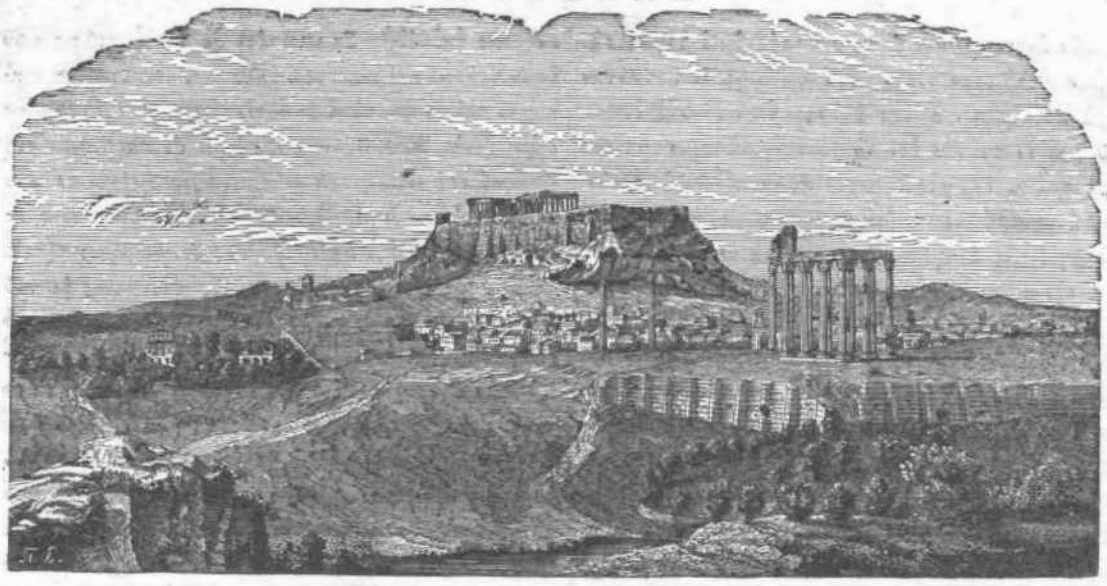

ΠΑΝΔΩΡΑ.

15 ΜΑΙΟΥ, 1868. ΤΟΜΟΣ ΙΘ'. ΦΥΛΛΑΔΙΟΝ 436.

ΠΛΑΤΩΝΙΚΑΙ ΜΕΛΕΤΑΙ.

(Συνέχ. Ἴδε φυλλάδ. 434.)

Φαῖδρος.

ΑΝΑΚΥΚΛΟΥΜΕΝΟΥ οὖν ἤδη τοῦ περὶ τῶν τριῶν εἰδῶν τῆς μανίας ἐν τοῖς ἔμπροσθεν γενομένου λόγου, ἐκτίθεται ἐν τῷ τμήματι τούτῳ καὶ τὸ τέταρτον, τὸ καλούμενον Ἔρως. Διελθὼν ὁ Πλάτων προηγουμένως τὰ περὶ τῆς φύσεως τῆς ψυχῆς καὶ τὴν ἐν τῷ οὐρανῷ ἱστορικήν της ἀνάπτυξιν, συνεχίζει νῦν αὐτὴν ἐν τῷ γηΐνῳ τούτῳ βίῳ, ἐν τῇ αἰσθητικῇ ὑπάρξει. Ὅθεν ἐπειδὴ αὕτη δὲν εἶναι εἰμὴ ἀπόῤῥοια ἐκείνης, πρόκειται ἐφεξῆς νὰ καταδειχθῇ πῶς ὁ ἄνθρωπος, καθὸ τοιοῦτος, ἔχει ἐν ἑαυτῷ τὴν τάσιν καὶ τὴν δύναμιν ν' ἀναπτερωθῇ εἰς ἐκεῖνο τὸ ἰδανικὸν ὕψος καὶ ν' ἀνακτήσηται τὸν ἀπολεσθέντα θησαυρόν του. Τὸ τμῆμα δὲ τοῦτο δύναται νὰ διαιρεθῇ εἰς τρία κεφάλαια στενῶς πρὸς ἄλληλα συνδεόμενα. Καὶ τὸ μὲν πρῶτον πραγματεύεται περὶ τῆς φύσεως καὶ τῆς γενέσεως τοῦ Ἔρωτος ὑπὸ γενικὴν ἔποψιν (σ. 249. c.—252 c.)· τὸ δὲ δεύτερον ἐξετάζει τὰς ποικίλας αὐτοῦ διαπλάσεις καὶ ἐμφανείας κατὰ τὰς διαφόρους ψυχικὰς ἀτομικότητας (σ. 252. c.—253. c.) τὸ δὲ τρίτον (253. c.—256. e.) τὰς ἐνεργείας αὐτοῦ καὶ τὰ ἀποτελέσματα ἐν ἑκάστῃ ἀνθρωπίνῃ ψυχῇ ἐκδηλούμενα ὑπὸ τὸ σχῆμα ἀντιθέτων δυνάμεων πρὸς ἀλλήλας διαμαχομένων.

Ἡ βάσις, ἐφ' ἧς ἐρείδεται ἡ ὅλη ἔκθεσις τοῦ Ἔρωτος, εἶναι, ὡς ἀνωτέρω ἐῤῥέθη, ἡ ἀνάμνησις· ἀλλ' ἴδιον τῆς ἀναμνήσεως εἶναι ν' ἀνακαλῇ ἁπάσας ἀνεξαιρέτως τὰς ἰδέας ἀνεγειρομένη ὑπὸ τῶν αἰσθητικῶν πραγμάτων, ἅτινα παρίστανται ὡς ὁμοιώματα ἐκείνων. Ἀλλ' ὁ Πλάτων περιστέλλει αὐτὴν εἰς μόνον τὸ κάλλος, ἀποκλείων τὴν ἰδέαν π. χ. τῆς δικαιοσύνης καὶ τῆς σωφροσύνης.

«Ἡ δικαιοσύνη, λέγει ὑπὸ συμβολικὴν μορφὴν »ἐκφραζόμενος, καὶ ἡ σωφροσύνη, καὶ ὅσα ἄλλα εἴδη »αἱ ψυχαὶ τιμῶσι καὶ σέβονται, ἀπώλεσαν τὸ φέγ»γος των εἰς τὰ ἐν τούτῳ τῷ κόσμῳ καθορώμενα »ὁμοιώματά των, καὶ δι' ἀμυδρῶν ὀργάνων μόλις »καὶ μετὰ βίας ὀλίγοι ἐξ ἡμῶν τῶν ἀνθρώπων »προσερχόμενοι εἰς τὰ ὁμοιώματα ταῦτα δύνανται »νὰ ἀναβιβασθῶσιν εἰς τὸ ὑπ' αὐτῶν παριστανόμε»νον ἀρχέτυπον..... Ἀπ' ἐναντίας δὲ τὸ κάλλος ὅ»περ ἐν τῷ ὑπεραισθητικῷ κόσμῳ ἔλαμπε μετὰ τῶν »ἄλλων εἰδῶν, στίλβει ἐναργέστατα καὶ ἐν τοῖς ἐν»ταῦθα ὁμοιώμασιν αὐτοῦ, ἅτινα ἀντιλαμβανόμεθα »διὰ τῆς ὀξυτάτης τῶν ἡμετέρων αἰσθήσεων, τῆς »ὁράσεως.» Ἀλλ' ὑπὸ τὰς συμβολικὰς ταύτας παραστάσεις ὑποφώσκει ὁ φιλοσοφικὸς λόγος, δι' ὃν ὁ Πλάτων ἰσχυρίζεται ὅτι ἐν τούτῳ τῷ βίῳ ἐκ τῶν

δρατῶν ἀντικειμένων ἀναμιμνησκόμεθα ἐναργῶς τὴν πρώην θεαθεῖσαν ἰδέαν τοῦ κάλλους, καὶ ταύτην κατὰ προτίμησιν πάσης ἄλλης· ὅθεν ἰδοὺ ἡ ἔννοια τοῦ χωρίου τούτου ἐπὶ τὸ φιλοσοφικώτερον μεθερμηνευομένη. Τὰς μὲν ἄλλας ἰδέας δυσκόλως ἀνιχνεύομεν, ἤτοι ἐμμέσως καὶ διὰ μακρᾶς σειρᾶς κρίσεων καὶ συλλογισμῶν ἀναγνωρίζομεν ὅτι τὰ ἐν ταῖς ἡμετέραις αἰσθήσεσι προσπίπτοντα σχετικὰ καὶ πεπερασμένα ἀγαθὰ, δίκαια, ἀληθῆ, ὑπόκεινται εἰς τοὺς ἀϊδίους νόμους τοῦ ἀπολύτου ἀγαθοῦ, δικαίου καὶ ἀληθοῦς. Ἀπ' ἐναντίας δὲ ἡ ἰδέα τοῦ κάλλους ἀνανακλᾶται διαφανέστατα εἰς τὰ αἰσθητικὰ αὐτῆς ὁμοιώματα, καὶ ἀμέσως ἄνευ ἐπιπόνου μελέτης καὶ ἀναδιφήσεως, οἱονεὶ δι' ἐποπτείας ἐκ τῆς αἰσθητῆς ὕλης καὶ τῶν καθ' ἕκαστα ἀναπτεροῦμεθα εἴς τι ὑπέρτερον, εἴς τι ἰδανικὸν, ὅπερ ἐξωτερικεύεται διὰ τοῦ ὁρατοῦ καὶ τοῦ φαινομένου. Ἐκτὸς δὲ τούτου ὤφειλεν ὁ Πλάτων νὰ ἐξάρῃ τὴν ἰδέαν τοῦ κάλλους καὶ ν' ἀναδείξῃ αὐτὴν προνομιοῦχον ἀπέναντι πασῶν τῶν ἄλλων, καθὸ συγγενεστέραν καὶ μᾶλλον συνάδουσαν πρὸς τὴν φιλοσοφίαν του· διότι κατ' αὐτὸν ἡ ἀληθὴς φιλοσοφία ἀνάγεται εἰς τὴν διαλεκτικὴν, ἤτοι εἰς τὴν ἀμοιβαίαν ἀνάπτυξιν τῶν ἐννοιῶν τοῦ τε διδάσκοντος καὶ τοῦ διδασκομένου, τοῦ τε ἐρωτῶντος καὶ τοῦ ἐρωτωμένου. Ὅθεν ἐὰν ἡ ἰδανικὴ τάσις τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως ἔχῃ ἀντικείμενον αὐτὸ τὸ καλὸν, ἕπεται ὅτι ἡ τάσις αὕτη εἶναι ὁ καλούμενος Ἔρως, ὅστις κυρίως συνίσταται εἰς τὴν ἀμοιβαίαν προσπάθειαν καὶ σύμπραξιν πρὸς φιλοσοφικὴν τῆς διανοίας μόρφωσιν καὶ ἐκτύλιξιν. Ὁ Ἔρως συνάπτων δύο ὡρισμένα πρόσωπα ἐλαύνει αὐτὰ εἰς κοινόν τινα σκοπόν. Καὶ ἐὰν ὁ ἐρῶν ἦναι πρεσβύτερος, ἀγωνίζεται ὅπως μεταδώσῃ τὸ ἐμπεριεχόμενον τῆς ἰδίας ψυχῆς, τὰς γνώσεις του, εἰς τὸν ἐρώμενον, ὅπως καταστήσῃ τοῦτον πρὸς ἑαυτὸν ἰσοβάθμιον.

Ἀκολούθως ἕπεται ἡ περιγραφὴ τῆς γενέσεως καὶ τῆς αὐξήσεως τοῦ Ἔρωτος ὑπὸ γενικὴν ἔποψιν. Ἐννοεῖται δὲ οἴκοθεν ὅτι ἐνταῦθα γίνεται λόγος περὶ τοῦ εὐγενοῦς Ἔρωτος, ἀποκλειομένης οὐ μόνον τῆς αἰσθητικῆς παιδεραστίας καὶ παρὰ φύσιν ἡδονῆς, ἀλλὰ καὶ αὐτῆς τῆς τῶν φύλων ὁρμεμφύτου ῥοπῆς πρὸς ἄλληλα καὶ τῆς τεκνογονίας. Ὁ ἀληθῶς ἐραστὴς ὁ ἱστάμενος ὑπεράνω τῆς ταπεινῆς σφαίρας τῆς αἰσθητικότητος, καλεῖται *ἀρτιτελὴς* (διατηρῶν ἔτι πρόσφατον τὴν μνήμην τῆς ἐν τῷ ὑπερβατικῷ κόσμῳ μυσταγωγίας του) *ὁ τῶν τότε πολυθεάμων*. Ἅμα ὡς οὖν καλή τις μορφὴ ἢ σχῆμα παραστῇ ἐνώπιον τοῦ ἀρτιτελοῦς ἐραστοῦ καταλαμβάνει αὐτὸν ἡ ἱερὰ ἐκείνη φρίκη, ἣν ᾐσθάνετο ἐν τῇ προϋπάρξει αὐτοῦ θεώμενος τὰς ἰδέας· *πρῶτον μὲν ἔρριξε καί τι τῶν τότε ὑπῆλθεν αὐτὸν δειμάτων* (σ. 251. Α.), ἕπειτα βλέπων αὐτὸ τὸ ἐραστὸν ἀντικείμενον *ὡς θεὸν τὸ σέβεται* (αὐτόθι). Σημειωτέον δὲ ὅτι ἡ χρῆσις τῶν ὅρων τούτων καὶ τῶν ἐντῷ ἑλληνικῷ κειμένῳ τοῦ Διαλόγου ὀλίγω ἀνωτέρω ἀπαντωμένων, οἷον *μακαρίαν ὄψιν* (σελ. 250. Β.)— *ὁλόκληρα δὲ καὶ ἁπλᾶ καὶ ἀτρεμῆ καὶ εὐδαίμονα φάσματα μυούμενοί τε καὶ ἐποπτεύοντες ἐν αὐγῇ καθαρᾷ ... ἀσήμαντοι τούτου, ὃ νῦν σῶμα περιφέροντες ὀνομάζομεν* (σελ. 250. c.), οὕς τινας ὁ συγγραφεὺς ἀρυόμενος ἐκ τοῦ Γλωσσαρίου τῶν Ὀρφικῶν καὶ Ἐλευσινίων μυστηρίων ἐφαρμόζει ἐπὶ τῶν ψυχῶν τῶν θεασαμένων τὴν ὑπὲρ τὸν ὁρατὸν τοῦτον κόσμον ὑπερβεβηκυῖαν ἰδέαν τοῦ ἀπολύτου καλοῦ, ἡ χρῆσις, λέγω τῶν ὅρων τούτων μαρτυρεῖ καὶ αὐτὴ οὐχ ἧττον ἢ τὸ σύνολον τοῦ μύθου, ὅτι ὁ Πλάτων καί τοι σεβόμενος τὴν πάτριον αὐτοῦ θρησκείαν καί τὰ μυστήρια αὐτῆς, ἐπίσταται ὅμως συνάμα ἵνα τηρῇ τὴν διάνοιαν αὐτοῦ ἀνεξάρτητον οἱουδήποτε ἐξωτερικοῦ κύρους, χρώμενος ἐλευθέρως τοὺς θρησκευτικοὺς τύπους καὶ σύμβολα ὡς μέσα πρὸς ἐκδήλωσιν τῶν ἰδίων αὐτοῦ φιλοσοφημάτων. Καὶ ταῦτα μὲν ὡς ἐν παρέργῳ εἰρήσθωσαν.

Ἀλλὰ ζητεῖται ἤδη πῶς ἡ ψυχὴ τοῦ ἀληθῶς ἐρῶντος μεταβαίνει ἐκ τοῦ σωματικοῦ εἰς τὸ ὑπεραισθητικὸν κάλλος, πῶς μεταρσιοῦται ἐκ τῆς θέας τοῦ φθαρτοῦ καὶ πεπερασμένου εἰς αὐτὸ τὸ ἀπόλυτον καὶ ἀΐδιον. Ὁ τρόπος τῆς μετάρσεως ταύτης ἐξηγεῖται ἀναλυομένων τῶν ὑψηλοτέρων ψυχολογικῶν στοιχείων τῆς αἰσθητικῆς τοῦ καλοῦ ἀντιλήψεως. Ἀφοῦ ὑπὸ τὸ σύμβολον τῆς ἱερᾶς φρίκης ἀπεικονίσθη ἡ πρώτη ἐξέγερσις καὶ ἐμφάνεια αὐτοῦ τοῦ καλοῦ, τοῦ ἐν τῇ ψυχῇ προϋφεστῶτος πνευματικοῦ ἐμπεριεχομένου, ἐναπολείπεται ἤδη ν' ἀπεικονισθῇ καὶ ἡ ὑποκειμενικὴ δύναμις ἡ ἐξεγείρουσα τὴν ψυχὴν ἐκ τῆς παθητικῆς αὐτῆς καταστάσεως ἐν ᾗ διατέλει ἐνόσῳ κατείχετο ὑπὸ τῆς φρίκης καὶ τοῦ φόβου. Ἐπειδὴ δὲ ἡ ἰδανικὴ αὕτη δύναμις τῆς ψυχῆς παρίσταται ὑπὸ τὸ φυσιολογικὸν ἔμβλημα τοῦ πτεροῦ, δέον ὅπως καὶ ἡ περὶ αὐτῆς ἔκθεσις φέρῃ φυσιολογικὸν χαρακτῆρα, ὡσανεὶ προὔκειτο περὶ φυσιολογικοῦ τινος ἀντικειμένου, ἢ περὶ ἀποτελεσμάτων φυσικῆς τινος δυνάμεως ἐξηγουμένων διὰ φυσικῶν αἰτιῶν. Τὴν ψυχὴν τοῦ ἐραστοῦ, κατὰ τὴν φυσικομυθικὴν διήγησιν τοῦ Πλάτωνος, καταλαμβάνει μετὰ τὴν φρίκην ἱδρὼς καὶ θερμότης ἔκτακτος, διότι εἰσεδέχθη διὰ τῶν ὀμμάτων τὴν ἀπορροὴν τοῦ κάλλους. Ἐκ δὲ τῆς θερμότητος τήκονται τὰ ξηρὰ τοῦ πτεροῦ περικαλύμματα, ὥστε ἀπὸ τῆς ῥίζης φύεται νέος καυλός. Δηλαδὴ ὁ ἐρῶν ἅμα ὡς ἀντιληφθῇ τὸ αἰσθητικὸν καλὸν συναισθάνεται μετ' ἐκπλήξεως καὶ τὸ ὕψος τοῦ ἰδανικοῦ καλοῦ τοῦ ἐν ἐκείνῳ ἐγκρυπτομένου, καὶ μετὰ τοῦ αἰσθήματος τούτου ἄρχεται ἐν ταυτῷ συνειδὼς ὅτι ἔχει τὴν δύναμιν, τὴν ἐπιδεκτικότητα τοῦ νὰ προσεγγίσῃ εἰς ἐκεῖνο,

τοῦ νὰ καταστῇ κύριος τοῦ ἰδανικοῦ διὰ τῆς ὑπεράνω τοῦ σωματικοῦ καὶ αἰσθητικοῦ ἀυψώσεώς του. Καὶ περὶ μὲν ἐπεκτάσεως τοῦ ἀντικειμένου, τοῦ ἰδανικοῦ καλοῦ, οὐδεὶς γίνεται λόγος· διότι αὐτὸ εἶναι ἄνωθεν δεδομένον εἰς τὸν ἄνθρωπον, δὲν ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς προσωπικῆς αὐτοῦ ἐνεργείας νὰ τὸ μεταβάλῃ, νὰ τὸ τροποποιήσῃ· ἀλλὰ πᾶσα ἐπέκτασις, πᾶσα αὔξησις ἀνήκει εἰς τὸ πτερὸν, ἤτοι εἰς τὴν ὑποκειμενικὴν δύναμιν ἥτις ἐπιτεινομένη ἀποβαίνει ἱκανὴ νὰ ἐπιτύχῃ τὸ ἰδανικόν. Σκοπίμως δὲ ἐξαίρει ἐνταῦθα ὁ Πλάτων ὅτι τὸ πάλαι πᾶσα ἡ ψυχὴ ἦν πτερωτὴ, ὅτι ἡ ἔκφυσις τοῦ πτεροῦ διαδίδεται εἰς *πᾶν τὸ τῆς ψυχῆς εἶδος* (¹)· διότι ἡ δύναμις αὕτη τοῦ ἀνίπτασθαι εἰς τὸ ἰδανικὸν καίτοι κυρίως ἀνήκουσα εἰς τὸν νοῦν, τὸ ἀκρότατον τῆς ψυχῆς, τοῦ ἐσχάτου αὐτῆς, τοῦ ἐπιθυμητικοῦ ἐφέλκοντος πρὸς τὰ γήϊνα, ἀναβιβάζει ὅμως μεθ' ἑαυτῆς καὶ τὴν αἰσθητικὴν ψυχήν. Μετὰ τῆς πρώτης δὲ ὁρμῆς τῆς ἐκφυομένης δυνάμεως γεννᾶται καὶ ὁ *ἵμερος* (ὁ πόθος) ἢ ἡ τάσις πρὸς πλήρη μετουσίωσιν τοῦ ἐμπεριεχομένου, οὗτινος τὴν ὕπαρξιν κατὰ πρῶτον ἡ ψυχὴ ἀμυδρῶς πως προησθάνθη. Ἀλλ' ἡ τάσις αὕτη θὰ ἀπεσβύνετο πάλιν, ἐὰν ἡ ἐντύπωσις τοῦ ἰδανικοῦ ἀντικειμένου μὴ παρεῖχεν αὐτῇ ἀδιάλειπτον τροφὴν διὰ τῆς ἐπαναλήψεως τῆς θέας τοῦ ἐφετοῦ ἀντικειμένου. Ὅθεν αἱ ὀδύναι καὶ οἱ πόνοι τῆς ψυχῆς, τῆς κατὰ πρῶτον εἰσελθούσης εἰς τὸ στάδιον τῆς ἐλευθέρας ἐρεύνης καὶ ἀναζητήσεως, περιγράφονται εἰκονικώτατα· τὸ πρῶτον βῆμα παρωθεῖ τὴν ψυχὴν εἰς ἅπαντα τὰ ἑπόμενα, διότι ἡ πρώτη εἰ καὶ λυκαυγὴς γνῶσις κατακυριεύει τὴν ψυχὴν, καὶ οὐδέποτε εἰς τὸ ἑξῆς παρέχει αὐτῇ ἄνεσιν, μέχρις οὗ καταντήσῃ εἰς πλήρη γνῶσιν τῆς ἀληθείας. Ἀλλ' ἡ μνήμη τῶν ἀποκτηθεισῶν γνώσεων (μνήμην δ' αὖ ἔχουσα τοῦ καλοῦ γέγηθε (σ. 251, Δ), καὶ ἡ εἰς αὐτὰς ἀφοσίωσις τὴν κατευνάζει καὶ τὴν καταπραΰνει (τὸν τὸ κάλλος ἔχοντα ἰατρὸν εὕρηκε μόνον τῶν μεγίστων πόνον (σ. 252. Α). Αὕτη δὲ ἡ ἀφοσίωσις προελαύνει ἐπὶ τοσοῦτον βαθμὸν ἐπιτάσεως, ὥστε ἡ ψυχὴ ἐπιλανθάνεται καὶ αὐτῶν τῶν προσφιλεστέρων αὐτῇ ἀντικειμένων, μεθ' ὧν πρότερον στενῶς συνεδέετο ἕνεκεν τῆς ἐγκοσμίου ταύτης ὑπάρξεως (ἀλλὰ μητέρων τε καὶ ἀδελφῶν καὶ ἑταίρων πάντων ἐπιλέλησται. Αὐτόθι).

Τοιαύτη λοιπὸν, ἐπιφέρει ὁ Πλάτων, εἶναι ἡ αἰτία καὶ τὸ πάθος τῶν ἐρώντων. Παρατηρητέον δὲ ὅτι ἐν τῷ πρώτῳ τούτῳ κεφαλαίῳ τοῦ δευτέρου τμήματος τὸ πρόσωπον τοῦ ἐρωμένου ἀπαντᾶται ἐν δυσὶ μόνον χωρίοις ἐν σελ. 251. c. *βλέπουσα πρὸς τὸ τοῦ παιδὸς κάλλος*, καὶ ἐν τέλει, *ὦ παῖ καλέ* (σελ. 252. Β). Ἄλλως δὲ ἀποφεύγει αὐτὸ ἐξεπίτηδες εἴτε διὰ τῆς ἀμφιβόλου γενικῆς *τοῦ καλοῦ*, ἥτις δύναται νὰ ἔχῃ ὀνομαστικὴν τὸ οὐδέτερον *καλὸν*, ἢ τὸ ἀρσενικὸν *ὁ καλὸς*, εἴτε καὶ διὰ τοῦ οὐσιαστικοῦ *τὸ κάλλος*· διότι ἐν τῷ κεφαλαίῳ τούτῳ κύριον μέλημα τοῦ συγγραφέως εἶναι ἡ ἀντιπαράθεσις τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς πρὸς τὸ ἀντικείμενον τῆς γνώσεώς της, ὅπως καταδείξῃ τὴν σχέσιν τούτου πρὸς ἐκείνην. Τὸ ἀντικείμενον τοῦτο κατὰ πρῶτον ἵσταται ἀπαθὲς καὶ ἀδιάφορον ἀπέναντι τῆς ψυχῆς· οὐδέπω οὐδεμία ἀμοιβαία ἐπίδρασις ὑπάρχει μεταξὺ ἐρῶντος καὶ ἐρωμένου. Ἡ ψυχὴ εἶναι παθητικὴ πρὸς τὰ ἐκτὸς, οὐδέπω ἐνεργητική. Ἑπομένως οὐδέπω κυρίως λαμβάνεται ὑπ' ὄψιν τὸ πρόσωπον. Ἀφ' ἑτέρου ὅπως ἤθελε διακοπῆν ἡ ἑνότης τῆς μυθικῆς μορφῆς, ἡ ἀλληλουχία τοῦ πρώτου τούτου κεφαλαίου πρὸς τὸ ἀμέσως ἑπόμενον ἐὰν ὁ συγγραφεὺς πρῶτον ἐπραγματεύετο περί τινος ἀφῃρημένου ἀντικειμένου, οἷον περὶ τοῦ κάλλους ἐν γένει, κατόπιν δὲ μετέβαινεν εἰς συγκεκριμένον τι πρόσωπον. Ὅθεν ὤφειλε καὶ ἀπὸ τοῦδε νὰ μνημονευθῇ ἡ προσωπικότης τοῦ ἐρωμένου πρὸς στήριξιν τῆς αἰσθητικῆς ἀντιλήψεως, χωρὶς ὅμως διὰ τῆς μνείας ταύτης νὰ ἐμποδίζηται ἡ διάνοια τοῦ νὰ προβῇ ἐπὶ τὰ πρόσω, τοῦ νὰ εἰσδύσῃ ἔτι βαθύτερον εἰς τὴν ἐγκειμένην ἔννοιαν (¹).

Ἐν δὲ τῷ ἑπομένῳ δευτέρῳ κεφαλαίῳ (σ. 252 c.—253 c). κατ' ἀντίθεσιν τοῦ προηγηθέντος προεξάρχουσι μάλιστα αἱ προσωπικαὶ σχέσεις τοῦ ἐρῶντος πρὸς τὸν ἐρώμενον, ἔνθα ὁ συγγραφεὺς ὁρμώμενος ἐκ τῆς ἀρχῆς ὅτι δίδονται διάφορα εἴδη ψυχῶν καταντᾷ εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι καὶ ὁ Ἔρως τροποποιεῖται καὶ μετασχηματίζεται κατὰ τὴν ἀτομικὴν τοῦ ἀνθρώπου φύσιν, κατὰ τὸν χαρακτῆρα τοῦ ὑποκειμένου. Ἡ δὲ διαφορὰ τῶν ψυχῶν πηγάζει ἐκ τοῦ διαφόρου θεοῦ, ὃν ἑκάστη αὐτῶν παρηκολούθει καὶ ἐτίμα κατὰ τὴν ἐν οὐρανῷ διαμονήν της, ἑπομένως δὲ εἶναι ἀναγκαία, εἶναι προωρισμένη ἔκ τινος αἰτίας ἀνεξαρτήτου τῆς ἀνθρωπίνης ἐνεργείας καὶ ἐπεμβάσεως. Ἀλλ' εἰ καὶ ἡ διάκρισις αὕτη τῶν διαφόρων ἀτομικοτήτων ἀνακαλεῖ εἰς τὸν νοῦν μας τὴν προεκτεθεῖσαν ἐννεαμελῆ διαίρεσιν τῶν ἐπιτηδευμάτων, δέον ὅμως ἵνα μὴ συγχέωμεν ταύτην μετ' ἐκείνης· διότι ἑκατέρας τῶν διακρίσεων τούτων ὁ λόγος εἶναι διάφορος· διότι τότε μὲν προὔκειτο περὶ τῆς σχετικῆς δεξιότητος τῆς διανοίας, ἐξαρτωμένης ἐκ τῆς βαθμολογικῆς θέας τῶν ἰδεῶν, ἐκ τοῦ ἀναλόγου ποσοῦ αὐτῶν, ὅπερ ἡ ψυχὴ ἐκτήσατο κατὰ

(¹) Ὥρμησε φύεσθαι ἀπὸ τῆς ῥίζης ὁ τοῦ πτεροῦ καυλὸς ὑπὸ πᾶν τὸ τῆς ψυχῆς εἶδος· πᾶσα γὰρ ἦν τὸ πάλαι πτερωτή. (σελ. 251. Β).

(¹) Παράθ. Deuxhle αὐτόθι.

τὴν μετὰ τῶν θεῶν συνδιατριβὴν καὶ συγκοινωνίαν της, νῦν δὲ ἀπ᾽ ἐναντίας περὶ τῶν ἀρχικῶν προσόντων ἢ ποιοτήτων αὐτῆς, ἐξ ὧν παρέπεται ὡρισμένος τρόπος ἐνεργείας, εἰδικὸς τρόπος ἐξωτερικεύσεως. Ἐν ἄλλοις ῥήμασι τότε μὲν προὔκειτο περὶ ποσοτικῆς ἀντιθέσεως διαφόρων βαθμῶν διανοητικῆς ἀναπτύξεως, νῦν δὲ περὶ ποιοτικῆς ἀντιθέσεως ἀρχικῶν τῆς ψυχῆς χαρακτήρων, ἑτεροειδῶν τάσεων ἐνεργητικότητος, ὧν ἑκάστη ἐντὸς τῆς σφαίρας της εἶναι οὐχ ἧττον ὀρθὴ καὶ ἔννομος, ἔχουσα ἴσην πρὸς τὰς ἄλλας ἀξίαν καὶ βαρύτητα· διότι εἰ καὶ ἑκάστη αὐτῶν ἐκδηλοῦται ἀλλοίως πως καὶ ὑπὸ μορφὴν ἰδιάζουσαν, ἅπασαι ὅμως οὐσιωδῶς ἔχουσι τὴν αὐτὴν ῥίζαν, ἐπιδιώκουσι τὸ αὐτὸ τέρμα, τὴν εἰς τὸ ἰδανικὸν καὶ θεῖον προσέγγισιν. Τοιούτων δὲ διακεκριμένων χαρακτήρων δὲν προσφέρει ἡμῖν ἐνταῦθα ὁ συγγραφεὺς πλήρη ἀπαρίθμησιν, ἀλλ᾽ ἁπλῆν τινα μόνον δίδει νύξιν χρησιμεύουσαν πρὸς παράδειγμα· Ὅθεν τέσσαρες μόναι τάξεις ἀνθρώπων μνημονεύονται· οἱ ὀπαδοὶ τοῦ Διός, οἱ τοῦ Ἄρεως, οἱ τῆς Ἥρας καὶ οἱ τοῦ Ἀπόλλωνος. Καὶ οἱ μὲν πρῶτοι εἰσὶν οἱ φιλόσοφοι, οἱ παρεπόμενοι τὸν Νοῦν τὸν βασιλέα τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς (Φιλῆβ. σ. 28. Δ). τὸν τὰ πάντα σοφῶς διέποντα· οἱ δὲ δεύτεροι εἰσὶν οἱ μάχιμοι ἄνδρες, οἱ δὲ τρίτοι οἱ πολιτικοί, οἱ φίλοι τῆς εὐδοξίας καὶ τοῦ κλέους, καὶ οἱ τέταρτοι οἱ ποιηταὶ οἱ προαισθανόμενοι τὸ μέλλον καὶ φοιβάζοντες. Ἅπαντες λοιπὸν οὗτοι ἐπίσης ἀφίστανται οἱουδήποτε ἐγωϊστικοῦ σκοποῦ, οἱουδήποτε ἰδιοτελοῦς συμφέροντος, ἐπίσης ἀρύονται τὴν δύναμιν τῆς ἐνεργείας των ἔκτινος θεοῦ ἐν αὐτοῖς ζῶντος· ἑπομένως δὲ ἅπαντες εἰσὶν ὁμότιμοι καὶ ἰσοβάθμιοι. Ὅθεν ἡ ἔμπνευσις ἁπάντων τούτων, μὴ ἐξαιρουμένων καὶ αὐτῶν τῶν φιλοσόφων, εἶναι οὐσιωδῶς ἡ αὐτή. Ἐπειδὴ δὲ ἐν τῷ δευτέρῳ τούτῳ κεφαλαίῳ δὲν ἐξετάζεται ἐν γένει ἡ ἀνθρωπίνη φύσις ὡς ἐν τῷ πρώτῳ, ἀλλ᾽ αἱ διακρίσεις αὐτῆς καὶ τὰ καθ᾽ ἕκαστα, ἤ, ἵνα ἐξηγηθῶμεν ὁριστικώτερον, ἐπειδὴ ἐνταῦθα ἐκτίθενται συγκεκριμέναι προσωπικότητες, ἀνάγκη ἑπομένως ἵνα ᾖ προσωπικὸν καὶ τὸ ἀντικείμενον αὐτῶν, πρὸς ὃ ἀπευθύνεται ἡ ἐνέργειά των, ὁ ἔρως των, ἀνάγκη ἵνα ἐνυπάρχῃ *πνευματική τις* συνάφεια καὶ ὁμοιότης χαρακτήρων μεταξὺ ἐρῶντος καὶ ἐρωμένου. Ἀλλ᾽ ἐκ τῆς ἀτομικότητος ἐκείνου ἐξαρτᾶται καὶ ἡ ἐκλογὴ τούτου. Ὅθεν οἱ ἐρασταὶ ἐπιζητοῦσιν ἐρώμενον φύσει τοιοῦτον ὄντα οἷός ἐστιν ὁ θεὸς, οὗτινος ἐκεῖνοι ὀπαδοὶ ἐγένοντο. Οἱ τιμῶντες τὸν Δία π. χ. ἐπιζητοῦσι Δίΐόν τινα, ὡσαύτως δὲ καὶ οἱ ἄλλοι. Διατί δὲ ἕκαστος ἐραστὴς ἐπιζητεῖ ὅμοιον πρὸς ἑαυτὸν τὸν ἐρώμενον; ἵνα διαπλάσῃ αὐτὸν κατὰ τὴν ἰδίαν αὐτοῦ φύσιν, ἵνα ἐντυπώσῃ εἰς τὴν ψυχήν του τὰ προσωπικὰ αὐτοῦ ἔθη καὶ ἐπιτηδεύματα. Ἀλλὰ ταῦτα ὁ ἐραστὴς ἀρύεται ἐκ τοῦ θεοῦ ἐκείνου, ὃν τιμᾷ καὶ λατρεύει. Ἑπομένως δέον ἵνα πρασκτᾶται τὴν γνῶσιν τῶν ἰδεῶν, τῶν ἐθῶν καὶ τῶν ἐπιτηδευμάτων ἐκείνου τοῦ θεοῦ, ἢ φιλοσοφικώτερον διερμηνευομένης τῆς ἐννοίας, δέον ἵνα ἀντλῇ τὴν γνῶσιν ταύτην ἐκ τῶν ἐν τῷ λόγῳ ἐγκειμένων καθολικῶν ἀρχῶν, αἵτινες ὑπέρτεραι οὖσαι τῆς ἀτομικῆς ἑκάστου φύσεως ἐπιβάλλουσιν αὐτῷ τὴν ὑποχρέωσιν τοῦ νὰ ῥυθμίζῃ κατ᾽ αὐτὰς τὴν ὅλην ἐνέργειάν του, μετεμφυτεύων ἀκολούθως τὸ καθολικὸν ἐκεῖνο ἐμπεριεχόμενον καὶ εἰς τὰς συγγενεῖς ψυχὰς, ἤτοι ἐξεγείρων καὶ εἰς αὐτὰς τὴν συναίσθησιν καὶ τὴν συνείδησιν τοῦ ἐντὸς αὐτῶν ἐγκρυπτομένου θησαυρίσματος.

Ἀλλ᾽ ἐκ τῶν διαφόρων τάξεων, ἐκ τῶν διαφόρων εἰδῶν τῶν ψυχῶν τὸ ἐμβριθέστερον καὶ ἀξιολογώτερον ὅπερ ὁ συγγραφεὺς ὑποβάλλει εἰς εἰδικὴν ἔρευναν, εἶναι τὸ φιλοσοφικὸν, εἶναι τὸ τῶν ὀπαδῶν τοῦ Διός. Ὅθεν οἱ τοῦ εἴδους τούτου ἐρασταί εἰσιν οἱ φιλοσοφοῦντες, οἵτινες διὰ τῆς πνευματικῆς αὐτῶν προστριβῆς καὶ συγκοινωνίας μετὰ τοῦ ἐκπαιδευομένου, διαπλάττουσιν αὐτοὶ ἑαυτοὺς, ἀναπτύσσουσι τὰς ἰδίας αὐτῶν γνώσεις καὶ πεποιθήσεις· διότι τὸν πρῶτον κεντρισμὸν, τὴν πρώτην ὤθησιν εἰς τὸ φιλοσοφεῖν λαμβάνουσιν ἐκ τῶν ἐξωτερικευομένων πνευματικῶν ἰδιοτήτων καὶ διαθέσεων τοῦ ἐρωμένου των, αἵτινες ἐπιδρῶσαι ἐπὶ τῆς διανοίας των ἐμποιοῦσιν αὐτῇ ὀργασμὸν καὶ γονιμότητα· αὗται δέ εἰσιν ὁ ἀληθὴς *Ἵμερος* (πόθος), ὅστις ἐκ τῶν ὀμμάτων ἐκείνου ἀπορρέων ἐγχέεται εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ φιλοσοφοῦντος· ὅπερ ὁ Πλάτων ἐκφράζων διὰ τῆς ἐπανθούσης αὐτῷ ἀφελείας καὶ χάριτος, οἱ ἐρασταὶ ἀναγνωρίζουσι, λέγει, τὸν ἐρώμενον ὡς αἴτιον τῶν ἐν τῷ βάθει τῆς ψυχῆς των ἀναπτυχθέντων διανοημάτων, καὶ ἔτι μᾶλλον τὸν ἀγαπῶσιν ἕνεκεν τούτου, καὶ ἀρυόμενοι ἤδη αὐτὰ ἔνδοθεν ἐκ τῆς ἰδίας αὐτῶν ψυχῆς, τὰ ἐπαντλοῦσι πρὸς διδασκαλίαν εἰς τὴν τοῦ ἐρωμένου, ἀπεργαζόμενοι αὐτὴν ὅσον ἔνεστιν ὁμοιοτάτην πρὸς τὸν θεὸν, ὃν αὐτοὶ τιμῶσι καὶ σέβονται (σ. 253. Α.)

Ἀλλὰ πῶς ἁλίσκεται ὁ ἐρώμενος; Ἀπαντῶν ὁ Πλάτων εἰς τὸ ζήτημα τοῦτο, ὅπερ ἀποτελεῖ τὸ ἀντικείμενον τοῦ τρίτου καὶ τελευταίου κεφαλαίου, ἀπεικονίζει διὰ ζωηρῶν χρωμάτων καὶ καθιστᾷ οἱονεὶ ὁρατὴν τὴν δεινὴν πάλην μεταξὺ διανοίας καὶ αἰσθήσεως, μεταξὺ ὕλης καὶ πνεύματος, ἥτις ἀνάγκη νὰ διεξαχθῇ ἐντὸς τῆς ψυχῆς τοῦ φιλοσοφοῦντος ἐραστοῦ, ὅπως οὗτος ἀναπτερωθῇ εἰς τὸν εὐγενῆ ἐκεῖνον καὶ θεῖον ἔρωτα τὸν ἐμπεριέχοντα τὴν μέθοδον τῆς τε φιλοσοφικῆς ἐρεύνης καὶ τῆς διδασκαλίας ἢ τῆς μεταδόσεως, ἔτι δὲ καὶ τὸν τρόπον καθ᾽ ὃν ὁ ἀληθῶς ἐρῶν ὀφείλει νὰ προσομιλῇ καὶ νὰ συμπεριφέρηται πρὸς τὸν ἐρώμενον ἵνα ἐμπνεύσῃ αὐτῷ ἀμοιβαῖον ἔρωτα. Ἀλλὰ πρὶν ἢ ἐπιχειρήσωμεν τὴν ἀνάλυσιν τοῦ κεφαλαίου τούτου προαναμνηστέον ὅτι ἐνταῦθα μάλιστα εἴπερ που ἄλλοθι τῶν πλατωνικῶν συγγραμμάτων διαλάμπει ἡ ἠθικὴ ἔννοια τοῦ ἔρωτος, ὁ ἀκρότατος φιλοσοφικὸς ἔρως ἐνταῦθα μάλιστα περιγράφεται μετὰ τοσαύτης ἐνεργότητος ἢ σύντονος πάλη κατὰ τῆς ζωώδους ἡμῶν φύσεως, ὥστε καὶ ἄκων ἀναπολεῖ τις ἐν τῇ διανοίᾳ του τὸν ἀσκητικὸν βίον τῶν ὁμολογητῶν τῆς χριστιανικῆς πίστεως. Ναὶ μὲν ὁ Πλάτων δείκνυται ὡς ἐν παρόδῳ ὁπωσοῦν συγκαταβατικὸς πρὸς ἐκείνους ὧν τὸ μὲν πνεῦμα πρόθυμον, ἡ δὲ σὰρξ ἀσθενής, οἵτινες καί τοι προτιθέμενοι τέλος τι εὐγενέστερον, καί τοι προαιρούμενοι τὰ βέλτιστα, ἡττῶνται ὅμως ὑπὸ τῆς ἀσθενείας τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως (σελ. 256 c.), πλὴν δὲν θυσιάζει οὐδὲ κεραίαν τῆς ὄντως φιλοσοφικῆς ἀρχῆς, δὲν ἀποδέχεται οὐδὲ τὴν ἐλαχίστην παραλλαγὴν ἢ ἐξαίρεσιν τοῦ κανόνος τῆς ὑψηλῆς ἠθικότητος ἥτινος τοὺς ὅρους διέγραψε.

Πρὸς ἀπεικόνισιν λοιπὸν τῆς ἐν τοῖς μυχαιτάτοις τοῦ φιλοσοφοῦντος διαδραματιζομένης πάλης μεταξὺ τοῦ αἰσθητικοῦ καὶ τοῦ ἰδανικοῦ ἔρωτος, ὁ συγγραφεὺς ὠφελεῖται ἐκ τῆς προμνησθείσης τριχοτομίας τῆς ψυχῆς, περιγραφομένων ἀκριβέστερον τῶν δύο ἵππων, ἐξ ὧν ὁ μὲν παρίσταται ὡς τὸ μετὰ σωφροσύνης καὶ αἰδοῦς φιλότιμον μέρος τῆς ψυχῆς, οἷόν ἐστι τὸ θυμικὸν, ὁ δὲ ὡς τὸ ἔμπλεων πάσης ἀκολασίας καὶ ὕβρεως, οἷόν ἐστι τὸ ἐπιθυμητικὸν μετὰ βίας καὶ ἀλγηδόνος χαλιναγωγούμενον ὑπὸ τοῦ λογιστικοῦ τῇ συνεργείᾳ τοῦ θυμικοῦ. Ἐν ἀρχῇ τοῦ κεφαλαίου τούτου μόνος ὁ φιλόσοφος ἐραστὴς εἰσάγεται ἐπὶ τῆς σκηνῆς· ὁ ἐρώμενος οὔπω ἐνασκεῖ ἐπ᾽ αὐτοῦ ἐνεργητικὴν ἐπίδρασιν, ἀλλ᾽ ἵσταται πόρρωθεν πλαγίως πως καὶ ἐμμέσως γαργαλίζων αὐτὸν δι᾽ ἀμφοτέρων τῶν μέσων, διά τε τῆς σωματικῆς καὶ τῆς ἐξαστραπτούσης οὐρανίας καλλονῆς του (σελ. 254. Β). Ὅθεν ἐκείνη μὲν παροξύνει τὴν ἐπιθυμίαν, τὸ πάθος τοῦ ἐραστοῦ, αὕτη δὲ ἐπιῤῥωνύει τὴν διάνοιάν του ὅπως ἀποπτῇ εἰς τὴν θέαν τοῦ ἰδανικοῦ κόσμου καταστέλλων τὴν αἰσθητικὴν ὁρμήν. Ἀλλ᾽ ἡ πάλη αὕτη δὲν τελεῖται εἰσάπαξ, ἀλλὰ συνεχίζεται καὶ βαθμηδὸν ἐπιτείνεται, μέχρις οὗ τέλος πάντων τὸ αἰσθητικὸν ὁλοσχερῶς ὑποκύψῃ εἰς τὸ πνευματικὸν ὅπως ἡ ψυχὴ τοῦ ἐραστοῦ προσεγγίζῃ μετ᾽ αἰδοῦς καὶ φόβου εἰς τὸν ἐρώμενον. Νῦν ἤδη, ὅτε ὁ φιλόσοφος κατέστη κύριος ἑαυτοῦ τε καὶ τῶν παθῶν του, ὅτε ἐξενίκησαν *τὰ βελτίω τῆς διανοίας*, δύναται νὰ ἐπεκτείνῃ τὴν ἐνέργειάν του καὶ ἐκτὸς αὐτοῦ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ψυχῶν, καὶ παρὰ τούτων νὰ πορισθῇ τροφὴν διὰ τὴν ἰδίαν αὐτοῦ διάνοιαν· νῦν ἤδη ἄρχεται ἡ ἀμοιβαία σχέσις τοῦ ἔρωτος καὶ τοῦ ἀντέρωτος· νῦν ἤδη καὶ ὁ ἐρώμενος γίνεται ἐνεργητικὸς, διότι τὰ ὑπὸ τοῦ διδασκάλου εἰς τὴν ψυχὴν ἐκείνου μετοχετευθέντα παιδεύματα δὲν μένουσιν, ὡς τὰ λιμνάζοντα ὕδατα, ἀδρανῆ καὶ στάσιμα, ἀλλὰ μᾶλλον γίνονται κέντρα εἰς τὴν τοῦ ἐρωμένου ψυχὴν πρὸς ἰδίαν αὐτοενέργειαν, πρὸς ἀποκάλυψιν νέων διανοημάτων, νέων γνώσεων. Ἑπομένως δὲ ὁ ἀντέρως ἔχει τὰ αὐτὰ στοιχεῖα οἷα καὶ ὁ ἔρως, ἤτοι πρῶτον τὴν τοῦ χαρακτῆρος ὁμοιότητα, ἥτις ἐξ ὑπαμοιβῆς προσάγει τὸν ἐρώμενον πρὸς τὸν ἐραστὴν, καὶ δεύτερον τὸν *Ἵμερον*, ὅστις διὰ τῶν ὀμμάτων ἐξ ἐκείνου πρὸς τὴν ψυχὴν τούτου ἐκχεόμενος ἀντεπιστρέφει πάλιν εἰς τὴν ἀρχικὴν πηγήν του (1). Συνάμα δὲ ὁ συγγραφεὺς λαμβάνει τὸ ἐνδόσιμον ὅπως μνημονεύσῃ ἐκ τῆς δημώδους ποιήσεως καὶ τὸν μῦθον περὶ τοῦ ἔρωτος τοῦ Διὸς πρὸς τὸν Γανυμήδη, ἑρμηνεύων αὐτὸν ἀλληγορικῶς ὡς δηλοῦντα τὴν μετὰ φιλοσοφίας παιδεραστίαν τοῦ φιλοσοφοῦντος θεοῦ (σ. 255 c.). Ὅθεν καὶ ἐκ τῆς ἀντεπιστροφῆς τοῦ Ἱμέρου πρὸς τὸν ἐρώμενον γεννᾶται ὁ ἀντέρως, ὅστις δὲν εἶναι εἰμὴ ἀνταναχλωμένη εἰκὼν τοῦ ἔρωτος, *εἴδωλον ἔρωτος*, ἤτοι ἔρως ἀσθενέστερος καὶ ἀμυδρότερος. Ἀνάγκη οὖν ὅπως καὶ ὁ ἐρώμενος διέλθῃ διὰ τῶν αὐτῶν δοκιμασιῶν, διὰ τῶν αὐτῶν κινδύνων. Κατ᾽ ἀρχὰς ἀπορεῖ λόγων πρὸς τὸν ἐραστὴν καὶ ἐπιθυμεῖ νὰ ἐκπληρώσῃ τὰς αἰσθητικὰς ὀρέξεις τοῦ ἐρῶντος, καίτοι τοῦ λόγου ἀντιτείνοντος εἰς τὴν ἐπιθυμίαν του· ἑπομένως δὲ τοσούτῳ μᾶλλον δεῖται ὀρθῆς ἀγωγῆς καὶ ὁδηγίας ὅπως ἐνισχυθῇ κατὰ τῆς αἰσθητικότητος, ὅπως ἀντὶ τοῦ ν᾽ ἀφοσιῶται εἰς τὸ πρόσωπον τοῦ διδασκάλου του, ἀφοσιῶται εἰς τὸ ἐμπεριεχόμενον τῆς διανοίας αὐτοῦ, εἰς τὰς ἰδέας του. Ἡ ἀποστολὴ τοῦ ἐραστοῦ εἶναι νὰ τὸν κατηχήσῃ εἰς ταύτας καὶ νὰ τὸν καταστήσῃ ἱκανὸν ὅπως καθυποτάξῃ τὰς αἰσθητικὰς ὁρμὰς καὶ τὰ πάθη εἰς τὸν λόγον τὸν ἀποτελοῦντα τὸ εὐγενέστερον μέρος τῆς ψυχῆς. Ἵνα δὲ ἀποβῇ τελεσφόρος ἡ κατήχησίς του δέον νὰ διεξάγηται κατὰ τοὺς νόμους τῆς φιλοσοφικῆς διανοίας του. Ἑπομένως δὲ μεταβαίνομεν εἰς τὴν σφαῖραν τῆς φιλοσοφικῆς μεθόδου ἤτοι τῆς φιλοσοφικῆς ἐρεύνης καὶ μεταδόσεως, δηλ. τῆς διαλεκτικῆς καὶ τῆς ῥητορικῆς, ἥτις δὲν εἶναι πλέον ἀντικείμενον τοῦ μύθου, ἀλλὰ τοῦ δευτέρου μέρους τοῦ Διαλόγου.

(*Ἕπεται τὸ τέλος.*)

---

(1) Παρά6. Die genesische Entwickelung der platonischen philosophie von Susemihl.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.

ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΕΠΤΑΝΗΣΟΥ καὶ τῶν ἄλλοτε αὐτῇ προσηρτημένων χωρῶν **ΒΟΥΘΡΩΤΟΥ, ΠΑΡΓΑΣ, ΠΡΕΒΕΖΗΣ** καὶ **ΒΟΝΙΤΖΗΣ.** Μέρος Α' περιέχον τὰ ἀπὸ Βενετοκρατίας (1500) μέχρι τῆς συστάσεως τοῦ Ἰονίου κράτους. Ἐν Κερκύρᾳ παρὰ τῷ τυπογραφείῳ τῆς Ἰονίου κυβερνήσεως. Τόμ. Α', σελ. 968.

Περίεργος ὁμολογουμένως ἡ ἱστορία τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους κατὰ τοὺς ἀρχαιοτάτους ἔτι χρόνους· ἡ μετὰ τὴν πτῶσιν ὅμως τῆς βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας ἐξιστόρησις τῶν παθημάτων αὐτοῦ ὑπάρχει ἀσυγκρίτως περιεργοτέρα καὶ διδακτικωτέρα, διότι τὸ ἀπὸ τῆς ἁλώσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως μέχρι τῆς ἱδρύσεως τοῦ νέου ἑλληνικοῦ βασιλείου χρονικὸν διάστημα εἶναι ἀδιάκοπος σειρὰ αἱματηρῶν καὶ πολυδακρύτων ἀγώνων. Τὰ ἔθνη κατὰ πολλά, εἰ μὴ κατὰ πάντα, ὁμοιάζουσι πρὸς τὰ ἄτομα· ὅθεν, καθὼς αἱ ἀρεταὶ καὶ ὁ εὐγενὴς χαρακτὴρ τοῦ ἀνθρώπου καταφαίνονται ἀριπρεπέστερον κατὰ τὰς δυστυχεῖς περιστάσεις τοῦ βίου αὐτῶν, τοιουτοτρόπως καὶ τὰ ἔθνη ἐν ἐποχῇ παρακμῆς καὶ ἐκπτώσεως καταδεικνύουσι μέχρι τίνος βαθμοῦ ὑπάρχει ἀνεπτυγμένη ἐν αὐτοῖς ἡ συναίσθησις τῆς ἀξίας των καὶ ἡ ἐλπὶς αἰσίου μέλλοντος.

Ἡ κατὰ τὴν τελευταίαν ταύτην περίοδον ἀκριβὴς ἐξιστόρησις τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους πολλὰς ἀναμφιλέκτως ἔχει τὰς δυσχερείας. Ἐξ ὅτου τὰ πλήθη τῶν οὐχὶ ὑπὸ ἐνθέου ζήλου, ἀλλ' ὑπὸ πνεύματος κατακτήσεως καὶ φιλοδοξίας ἐμφορουμένων Σταυροφόρων ἐπέδραμον εἰς τὴν Ἀνατολὴν, καὶ κατακτήσαντα διαφόρους χώρας καὶ νήσους, συνεστήσαντο ὅσαι ἐκεῖναι τοσαῦτα καὶ κράτη, ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ἑκάστη χώρα καὶ ἑκάστη νῆσος διεδραμάτισεν ἰδιαίτερα γεγονότα, ὑπέστη ἰδιαίτερα παθήματα, ἔχει συνελόντι εἰπεῖν ἰδιαιτέραν ἱστορίαν· ἐκ δὲ τῆς συναρμολογήσεως τῶν διαφόρων αὐτῶν εἰδικῶν ἱστοριῶν ἢ μονογραφιῶν, δύναται μόνον νὰ καταρτισθῇ ἡ τοῦ ὅλου ἑλληνικοῦ ἔθνους ἱστορία. Τούτου ἕνεκα πλείστου ἐπαίνου ἄξιοί εἰσιν ἐκεῖνοι τῶν ἡμετέρων, οἵτινες κατὰ τὸ μέτρον τῶν ἰδίων δυνάμεων ἐνησχολήθησαν περὶ συγγραφὰς τοιαύτας, οὐδὲ σφάλλει ὁ Πολύβιος λέγων, «τοῖς τὰς κοινὰς ἱστορίας πραγματευσαμένοις μεγάλας χάριτας ἀπονέμειν δίκαιον πάντας ἀνθρώπους, ὅτι τοῖς ἰδίοις πόνοις τὸν κοινὸν βίον ἐφιλοτιμήθησαν».

Οἱ πλεῖστοι τῶν ἡμετέρων λογίων ὅριον τοῦ ἐθνικοῦ ἡμῶν βίου ἐθεώρησαν, ὡς μὴ ὤφελε, τὴν ἐν Χαιρωνείᾳ μάχην, τούτου δ' ἕνεκεν πᾶσαι αὐτῶν αἱ ἔρευναι, πᾶσαι αὐτῶν αἱ μελέται περιεστράφησαν περὶ τὴν κλασικὴν ἀρχαιότητα, ὥστε αἱ δημηγορίαι τοῦ Θουκυδίδου καὶ ἡ πολιτεία τοῦ Πλάτωνος ἐγένοντο, πρός τισι ἄλλοις παραπλησίοις, τὰ μόνα ἀντικείμενα τῆς ἐμβριθοῦς αὐτῶν σπουδῆς. Αἱ ἕξεις τῶν ὁμηρικῶν ἡρώων, ὁ οἰκιακὸς βίος τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων, ὁ χαρακτὴρ καὶ τὰ ἔθιμα τῶν γυναικῶν τῆς Κορίνθου καὶ τῆς Ἰωνίας, τὰ φιλοσοφικὰ συστήματα τῶν ἀρχαίων, ταῦτα πάντα ποικιλοτρόπως ἐξητάσθησαν καὶ ἐσχολιάσθησαν, ὀνόματα καὶ λέξεις ἀνελύθησαν καὶ διηρευνήθησαν μὲ τὸν ἀκριβέστερον τῆς κριτικῆς πῆχυν, ὁ δὲ Μαραθὼν, αἱ Θερμοπύλαι καὶ αἱ Πλαταιαὶ ἀπέβησαν οὕτως εἰπεῖν ἡ ἀφετηρία παντὸς αὐτῶν ἐπιστημονικοῦ ἔργου. Καὶ ὅμως ὁ μετὰ τὰ Μακεδονικὰ καὶ μετὰ τὴν ῥωμαϊκὴν ἰδίως κυριαρχίαν βίος τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους μικρᾶς ἔτυχε προσοχῆς παρὰ τοῖς ἡμετέροις λογίοις, ἀποτροπιαζομένοις ἴσως νὰ ἀσχοληθῶσι περὶ τὴν μελέτην αὐτοῦ, καὶ μὴ ἀναγνωρίζουσι τὴν ἀλληλουχίαν, δι' ἧς οἱ νεώτεροι Ἕλληνες συνδεόμεθα πρὸς τοὺς ἀρχαίους.

Δὲν ἔπρεπεν ἄρα νὰ παραιτήσωμεν ἡσύχους τὰς σκιὰς τῶν ἐν Σαλαμῖνι καὶ Μυκάλῃ πεσόντων; δὲν ἔπρεπε νὰ λησμονήσωμεν πρὸς ὥραν τὰ τρόπαια τοῦ Μιλτιάδου καὶ τοῦ Θεμιστοκλέους; δὲν ἔπρεπε νὰ παύσωμεν ἔχοντες ὅλην ἡμῶν τὴν προσοχὴν ἐστραμμένην πρὸς τὴν ἀρχαιότητα, ἀναμασσῶντες καὶ σχολιάζοντες τοὺς συγγραφεῖς αὐτῆς, περὶ ὧν καὶ ἐγράφησαν καὶ ἐῤῥέθησαν οὐκ ὀλίγα; Ναὶ, καιρὸς, καθ' ἡμᾶς, εἶναι νὰ ἐγκύψωμεν εἰς τὴν μελέτην τῆς ἱστορίας τῶν πατέρων ἡμῶν, διότι τὴν τῶν προγόνων ἱκανῶς γνωρίζομεν. Καθὼς δὲ καταγέλαστος ἦτο ὁ ἀστρονόμος ἐκεῖνος, ὅστις κατοπτεύων τὸν οὐρανὸν ἐνέπεσεν εἰς τὸν πρὸ τῶν ποδῶν βόθρον, τοιουτοτρόπως γελοῖος, εἰ μή τι ἄλλο, εἶναι ὁ ἀδιαφορῶν περὶ τοῦ πατρὸς καὶ τῆς μητρὸς καὶ μεριμνῶν περὶ τοῦ πάππου ἢ τῶν προπατόρων του.

Ἡ Ἑλλὰς, καίτοι ὑπὸ δουλικὸν ζυγὸν διατελοῦσα, ἀπὸ τὴν ἐποχὴν ἰδίως τῆς ἁλώσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως, παρέστησεν ὅμως ἀεὶποτε ἀξιοθαύμαστον εἰκόνα ἐνεργητικότητος καὶ ζωῆς, ἐν δὲ τῇ οἰκτρᾷ καταστάσει, εἰς ἣν διετέλει τὸ ἔθνος, οὔτε τῆς ἀρχαίας αὐτοῦ δόξης, οὔτε τῆς ἀξίας ἐπελάθετο. Ὁ δεδουλωμένος Ἕλλην ἐτήρει ἐν τῇ καρδίᾳ του θεῖόν τι πῦρ, ὅπερ οὐχὶ μόνον δὲν ἐσβέννυτο, ἀλλὰ τοὐναντίον καὶ ἐπὶ μᾶλλον ἐφλογίζετο ἐφ' ὅσῳ ἡ δουλικὴ ἄλυσις συνεσφίγγετο· τὸ δὲ πῦρ αὐτὸ δραστηρίως ὤθει τὸ πνεῦμα πρὸς ἀποφάσεις παρατόλμους, πρὸς ἔργα μεγάλα. Καὶ ὄντως, οὐδέποτε ὁ Ἕλλην ἀπέβαλε τὴν ἐλπίδα ἐθνικῆς παλιγγενεσίας, ἐπὶ αἰῶνας διὰ ὁλοκλήρους παρίστατο πάντοτε εἰς τὸ στάδιον τῶν πολιτικῶν περιπετειῶν τῶν τότε χρόνων, θῦμα μὲν ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ αἱματόφυρτον καὶ οἰκτρὸν, ἀλλ' οὐδέποτε ῥίψασπις καὶ λησμονῶν τὸ παρελθὸν αὐτοῦ. Ἦτο τρόπον τινὰ δεδεσμευμένος τὸ σῶμα, ἀλλ' εἶχεν ἄκμαίαν τὴν ψυχὴν καὶ ἕτοιμον τὸ πνεῦμα, ἀπεκδεχόμενος τὴν στιγμὴν ὅπως ἄρξηται διὰ τῶν ἀπολειπομένων αὐτῷ δυνάμεων τοῦ ὑπὲρ πίστεως καὶ πατρίδος ἀγῶνος.

Ἐμυθολόγησαν οἱ ἀρχαῖοι τὸν Ἀνταῖον παλαίοντα πρὸς τὸν Ἡρακλῆ, ἡττώμενον ὑπ' αὐτοῦ, ῥιπτόμενον χαμαὶ, ἀλλ' ἀνεγειρόμενον αὖθις μετὰ πλείονος δυνάμεως καὶ τόλμης, διότι ἡ μήτηρ Γῆ τῷ παρείχετο νέας δυνάμεις. Ἰδοὺ ἡ ἀληθὴς εἰκὼν τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους κατὰ τὸ ἀρκούντως μακρὸν τῆς δουλείας χρονικὸν διάστημα. Ἡ εἰκὼν αὕτη λίαν ἀξιοπερίεργος καὶ ἀξιοσπούδαστος οὖσα δεῖται χειρῶν καλλιτεχνικῶν ὅπως κατ' ἀξίαν ἀνελιχθῇ, δεῖται πρὸς παράστασιν αὐτῆς χρόνου μακροῦ καὶ κόπου πολλοῦ καὶ δαπάνης οὐ σμικρᾶς, εἶναι ἐν ἄλλαις λέξεσιν ἔργον ἀπαιτοῦν καὶ ἐπιμονὴν καὶ ὑπομονὴν μεγίστην, διότι ὁ ἀριστοτέχνης ὀφείλει νὰ διέλθῃ ἔγγραφα ἀρχαῖα καὶ σητόβρωτα, νὰ διατρέξῃ μέγαν ἀριθμὸν βιβλιοθηκῶν τῆς Εὐρώπης, καὶ ἰδίᾳ τῆς Ἰταλίας, ὥστε ἐξ αὐτῶν νὰ ἀρυσθῇ ὕλην καὶ χρώματα ἀνάλογα τῆς λαμπρᾶς εἰκόνος, ἣν πρόκειται νὰ ζωγραφήσῃ. Ὀλίγιστοι δὲ ὁμολογουμένως εἰσὶν οἱ χαλκέντεροι ἐκεῖνοι, οἵτινες δύνανται μέχρι τέλους νὰ ἐγκαρτερήσωσιν εἰς τὸ τερπνὸν μὲν, ἀλλὰ κοπιῶδες ὑπέρ τι καὶ ἄλλο καὶ δαπανηρὸν αὐτὸ ἔργον. Τῶν τοιούτων χαλκεντέρων εἷς εἶναι καὶ ὁ Κύριος Π. Χιώτης, καθηγητὴς τῶν ἑλληνικῶν καὶ τῆς ἱερᾶς καὶ ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας ἐν τῷ Λυκείῳ τῆς Ζακύνθου καὶ ἱστοριογράφος τῆς Ἑπτανήσου, ὁ καὶ συγγραφεὺς τῆς ἐξαγγελλομένης ἤδη ὀγκώδους καὶ ἀξιολογωτάτης ἱστορίας τῆς Ἑπτανήσου καὶ τῶν ἄλλοτε αὐτῇ προσηρτημένων χωρῶν Βουθρωτοῦ, Πάργας, Πρεβέζης καὶ Βονίτζης, ἧς ἡ τύπωσις ἀρξαμένη πρὸ πενταετίας, μόλις πρὸ μικροῦ συνετελέσθη.

Ὁ Κ. Π. Χιώτης δὲν γίνεται πρῶτον ἤδη γνωστὸς εἰς τὸν καθ' ἡμᾶς φιλολογικὸν κόσμον. Ἀπὸ πολλοῦ χρόνου ἐνασχολούμενος περὶ τὴν διαφώτισιν τῆς πατρίου ἱστορίας καὶ περὶ ἄλλα ἐθνικὰ ἀντικείμενα, συνέταξε καὶ ἐδημοσίευσε τριάκοντα καὶ τέσσαρα πονήματα παντὸς μεγέθους καὶ πάσης ὕλης, ἐν οἷς διαλάμπει ἡ ἄκρα φιλοπατρία, ἡ πολυμάθεια καὶ ὁ πρὸς τὴν ἀνάπτυξιν τῆς νεολαίας διάπυρος ζῆλός του. Πρὸς κατάρτισιν τῶν πονημάτων αὐτοῦ τούτων περιῆλθε διαφόρους βιβλιοθήκας τῆς Εὐρώπης, κατέτριψε πολὺν χρόνον ἐργαζόμενος ἐν αὐταῖς, ἀντέγραψε πλεῖστα ἔγγραφα οὐ σμικρὰν τὴν ἀξίαν ἔχοντα, καὶ ἠρανίσθη ἑνὶ λόγῳ ὕλην ἄγνωστον τέως πρὸς καταρτισμὸν τῆς ἐθνικῆς ἡμῶν ἱστορίας.

Ἡ μετὰ τετραετεῖς μόχθους ἐκτύπωσις τοῦ πρώτου μέρους τῆς ἑπτανησιακῆς ἱστορίας τοῦ Κ. Χιώτου, ἀποτελεῖ τὸν τρίτον τόμον τῆς σειρᾶς τῶν ἐκδοθέντων ἱστορικῶν ἀπομνημονευμάτων αὐτοῦ τῆς νήσου Ζακύνθου, ὧν ὁ μὲν πρῶτος (σελ. 223 εἰς 8ον.) ἐδημοσιεύθη τῷ 1849 ἐν Ζακύνθῳ, ὁ δὲ δεύτερος (σελ. 638 εἰς 8ον.) τῷ 1858 αὐτόσε. Τὸ ἐκδοθὲν ἤδη πρῶτον μέρος, περικοσμούμενον τῷ ὀνόματι τῆς Α. Μ. τοῦ Βασιλέως Γεωργίου, ᾧ καὶ ἀφιέρωται, περιλαμβάνει τὴν ἐξιστόρησιν τῆς ἀπὸ τοῦ 1500—1815 πολιτικῆς τύχης τῆς Ἑπτανήσου· καίτοι δὲ ἀδύνατον εἶναι ὁ μὴ διεξελθὼν ὁλόκληρον τὸ σύγγραμμα νὰ λάβῃ ἀκριβῆ ἰδέαν τῆς ἀξίας αὐτοῦ, τῆς ποικιλίας τῆς ὕλης καὶ τοῦ μόχθου, ὃν ὁ συγγραφεὺς κατέβαλε πρὸς κατάταξιν αὐτῆς, ἐπιτραπήτω ἡμῖν ἀτελής τις βιβλιογραφικὴ συγκεφαλαίωσις, ὅπως δώσωμεν εἰς τοὺς ἀναγνώστας τῆς *Πανδώρας* μικρὰν τοῦ ἔργου ἰδέαν.

Τὸ ἐκδοθὲν πρῶτον μέρος τῆς ἑπτανησιακῆς ἱστορίας διαιρεῖται πλὴν τῆς εἰσαγωγῆς εἰς εἴκοσιν ἑπτὰ κεφάλαια. Ἡ δὲ εἰσαγωγὴ, διῃρημένη αὖθις εἰς πέντε μέρη, περιλαμβάνει πρῶτον τὴν κατάστασιν τῆς Κερκύρας, Κεφαλληνίας, Ζακύνθου, Λευκάδος, Ἰθάκης καὶ Κυθήρων ἀπὸ τοῦ 1303 μέχρι τῆς ἐν ἔτει 1500 ἑνετοκρατίας· δεύτερον, τὴν κατάστασιν τῆς Κερκύρας ὑπὸ τὸ κράτος τῶν δεσποτῶν τῆς Ἠπείρου καὶ τῶν τοῦ Ἀνδεγαυινοῦ κλάδου βασιλέων τῆς Νεαπόλεως· τρίτον, τὰ τῆς κομητείας Ζακύνθου, Κεφαλληνίας, Ἰθάκης καὶ τὰ τοῦ δουκάτου τῆς Λευκάδος ἐπὶ τῶν κομήτων παλατίνων Ὀρσινῶν· τέταρτον, τὴν ἱστορίαν τῶν κομήτων Τόκκων ἐν ταῖς νήσοις καὶ τῇ Ἠπείρῳ· καὶ πέμπτον, τὴν ἱστορίαν τῶν Παξῶν, τῆς Πάργας, τῶν Κυθήρων καὶ τοῦ Βουθρωτοῦ, καὶ ἀφήγησιν τῶν συνεκστρατειῶν τῶν Κερκυραίων μετὰ τῶν Ἑνετῶν. Ἐνταῦθα συμπληροῦται ἐκ πηγῶν νέων καὶ περιέργων, εἰς ἃς ἀκαμάτως προσέτρεξεν ὁ Κ. Χιώτης, ἡ ἱστορία τῆς Ἑπτανήσου καὶ τῶν παρακειμένων χωρῶν μέχρι τοῦ 1500 πρὶν ἢ περιέλθωσιν αὗται ὑπὸ τὸ κράτος τῶν Ἑνετῶν.

Ἀπὸ δὲ τῆς ἐποχῆς ταύτης ἄρχεται τὸ κυρίως σύγγραμμα, τὸ πραγματευόμενον περὶ τῶν τυχῶν καὶ πράξεων τῶν ἑπτανησίων, καὶ ἰδίως τῶν Ζακυνθίων ἀπὸ Ἑνετοκρατίας μέχρι τῆς κυριαρχίας τῶν Ἄγγλων. Ὁποία ἦτο ἡ πολιτεία τῶν Ἑνετῶν ἐν ταῖς Ἑλληνίσι χώραις, ὁποία ἡ πολιτικὴ καὶ ἠθικὴ κατάστασις τῆς Κερκύρας, Κεφαλληνίας καὶ Ζακύνθου, ἀντιπαραβαλλομένη πρὸς τὴν λοιπὴν τουρκοκρατουμένην Ἑλλάδα, ταῦτα εἰσὶ τὰ ἀντικείμενα, περὶ ὧν λεπτομερῶς καὶ περιέργως πραγματεύεται τὸ πρῶτον κεφάλαιον.—Ὁποία ἡ θέσις τῆς Ἑπτανήσου καὶ τὰ κατ' αὐτὴν ἐπὶ τοῦ μεταξὺ Ἑνετῶν καὶ τοῦ Σουλτάνου Σουλεϊμὰν πολέμου ἐκτίθησι τὸ δεύτερον.—Ἐν τῷ τρίτῳ κεφαλαίῳ ἱστοροῦνται αἱ εἰς τὴν Ἑπτάνησον ἐπιδρομαὶ τῶν Ὀθωμανῶν πειρατῶν

καὶ στολάρχων Δραγοῦτ, Πιαλῆ καὶ Οὐλουτζαλῆ, ἡ ἀντίστασις τῶν νησιωτῶν καὶ τὰ ἀνδραγαθήματα γενναίων τινῶν ἀνδρῶν, ὡς τοῦ ἱερέως Γεωργίου Κουτούβαλη, τοῦ Γεωργίου Μινότου, τοῦ Κωνσταντίνου Βλαστοῦ κ.τ.λ. — Τὸ τέταρτον κεφάλαιον πραγματεύεται περὶ τῆς ἐν Ναυπάκτῳ ναυμαχίας καὶ τοῦ μέρους, ὃ ἔλαβον εἰς αὐτὴν οἱ Ἑπτανήσιοι, ὧν πολλοὶ διεκρίθησαν ἐπὶ ἀνδρίᾳ, ὡς ὁ Κεφαλλὴν Τζιμάρας, ὁ Μονδῖνος, ὁ Κοντοκάλλης κτλ. — Ἐν τῷ πέμπτῳ κεφαλαίῳ, ἐκτίθενται αἱ μετὰ τὴν συνομολόγησιν τῆς μεταξὺ Ἐνετῶν καὶ Τούρκων εἰρήνης πράξεις τῶν νησιωτῶν, ἐν δὲ τῷ ἕκτῳ, αἱ προσπάθειαι τῶν Ἑλλήνων ὅπως διενεργηθῇ σταυροφορία τις κατὰ τῶν Τούρκων· ἔγγραφα δὲ ἀνέκδοτα, ἐξηγμένα ἐκ τοῦ ἀρχείου τῆς Νεαπόλεως κοσμοῦσι τὸ κεφάλαιον τοῦτο.

Τὸ ἕβδομον κεφάλαιον ἱστορεῖ τὸ μέρος ὅπερ οἱ νησιῶται ἔλαβον κατὰ τὸν ἐπὶ Σουλτάνου Ἰβραὴμ κρητικὸν λεγόμενον πόλεμον, ὅτε καὶ ἀνδραγαθήσαντες ὁ Νεράντζης, ὁ Πιτζαμάνος καὶ ὁ Καψᾶς ἀναφέρονται. Ἐν δὲ τοῖς ἑπομένοις δυσὶν ἐκτίθενται διάφορα γεγονότα ἐπισυμβάντα ἐν Ἑπτανήσῳ, οἷον νόσοι, σεισμοί, ἐπιδρομαὶ ἐχθρικαί, καὶ ἑνὶ λόγῳ ἡ κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἐσωτερικὴ κατάστασις τῶν νήσων. Ἐπ' ἴσης ἐν τοῖς ἐφεξῆς τρισὶν ἱστοροῦνται τὰ κατὰ τὸν αὖθις ἐκραγέντα μεταξὺ χριστιανῶν καὶ Τούρκων πόλεμον καὶ τὸ μέρος ὅπερ ἔλαβον κατ' αὐτὸν οἱ νησιῶται· πρὸς δὲ, ἡ ἐκστρατεία τοῦ Μοροζίνου εἰς Ἑλλάδα καὶ αἱ αὐτόσε ἐπιτυχεῖς πράξεις τῶν Ἐνετῶν, μετ' ἀνεκδότων ἐγγράφων. Τοῦ δεκάτου τρίτου κεφαλαίου ἀντικείμενον εἶναι ἡ ἐξιστόρησις τῆς ἐν Πελοποννήσῳ Ἐνετοκρατίας, τῆς πολιτικῆς διαχειρίσεως αὐτῶν καὶ τῆς καταστάσεως τῶν Ἑλλήνων κατὰ περιγραφὰς τῶν ἐνετῶν διοικητῶν. Ἐν τῷ δεκάτῳ τετάρτῳ καὶ δεκάτῳ πέμπτῳ ἐκτίθενται τὰ κατὰ τὸν ἐπὶ Ἀχμὲτ Γ' πόλεμον τῶν Ἐνετῶν καὶ Τούρκων, τὰ παθήματα καὶ ἡ ἐνέργεια τῶν νησιωτῶν μέχρι τῆς ἐν Πασάροβιτζ συνθήκης. Ἐν τῷ δεκάτῳ ἕκτῳ ἱστορεῖται ἡ μετὰ τὴν εἰρήνην ἐσωτερικὴ κατάστασις τῶν νήσων τοῦ Ἰονίου, καὶ αἱ ἐπενεχθεῖσαι φορολογικαὶ καὶ ἄλλαι μεταρρυθμίσεις, ἔνθα πολλὰ ἀνέκδοτα λίαν περίεργα ἀφελῶς ἐκτίθενται. Ἐν τῷ ἑπομένῳ κεφαλαίῳ ἐκτίθενται αἱ πρὸς ἀνεξαρτησίαν τάσεις τῶν Ἑλλήνων, αἱ ἐπὶ τὴν Ῥωσσίαν ἐλπίδες αὐτῶν, καὶ τὰ κατὰ τὸν μεταξὺ Ῥωσσίας καὶ Τουρκίας ἐπὶ Αἰκατερίνης πόλεμον, εἰς τὸν ὁποῖον οἱ Ἕλληνες ἔλαβον μὲν μέρος ἔνδοξον, ἀλλ' ὑπέστησαν καὶ δεινὴν καταστροφήν.

Ἐν τῷ δεκάτῳ ὀγδόῳ κεφαλαίῳ ἀναπτύσσεται τὸ πολίτευμα τῆς ἑνετικῆς ἀριστοκρατίας ἐν Ἑπτανήσῳ, καὶ λίαν περιέργως ἐκτίθενται τὰ προνόμια καὶ οἱ τίτλοι, οἵτινες ἔφερον τὴν διὰ τῆς Χρυσῆς λεγομένης Βίβλου τῶν Ἑπτανησίων διαίρεσιν εἰς εὐγενεῖς, εἰς ἀστοὺς καὶ εἰς δημότας (nobili, civili, popolani). Ἐν τῷ δεκάτῳ ἐννάτῳ καὶ εἰκοστῷ κεφαλαίῳ ἱστορεῖται ἡ ἐπιῤῥοὴ ἣν ἡ μεγάλη τῶν Γάλλων ἐπανάστασις ἐξήσκησεν ἐπὶ τῆς Ἰονίου πολιτείας, ἡ πτῶσις τῆς ἀριστοκρατίας καὶ ἡ ἵδρυσις τοῦ δημοκρατικοῦ πολιτεύματος ἐν Ἑπτανήσῳ. Ὁ συγγραφεὺς ἐνταῦθα ἐπιχαρίτως εἰκονίζει τὸν χαρακτῆρα τῶν Ἑπτανησίων Ἰακωβίνων καὶ τὸ μέρος ὅπερ διεδραμάτισαν οὗτοι, προσεπισυνάπτει δὲ καὶ διάφορα περίεργα ἔγγραφα τῶν χρόνων ἐκείνων. Ἐν τῷ εἰκοστῷ πρώτῳ καὶ εἰκοστῷ δευτέρῳ κεφαλαίῳ ἐκτίθενται τὰ κατὰ τὴν ἐν Ἑπτανήσῳ γαλλοκρατίαν, μέχρι τῆς παύσεως αὐτῆς· πλεῖστα δὲ ἀξιοπερίεργα γεγονότα κοσμοῦσι τὸ μέρος τοῦτο τῆς ἑπτανησιακῆς ἱστορίας. Τὸ ἑπόμενον κεφάλαιον πραγματεύεται περὶ τῆς ἐν Κερκύρᾳ προσωρινῆς κυβερνήσεως τῶν Ῥώσσων μέχρι τῆς συστάσεως τῆς Ἑπτανησίου πολιτείας, ἧς τὰς μέχρι τοῦ 1815 περιπετείας συμπληροῦσι τὰ ἑπόμενα τρία κεφάλαια. Μὴ ἀρκούμενος δὲ εἰς ταῦτα πάντα ὁ φιλόπατρις καὶ ἀκάματος Κ. Χιώτης ἐπεσύναψεν ἐν τῷ τέλει κατάλογον τῶν εὐγενῶν οἰκογενειῶν τῆς Ἑπτανήσου, ὧν τινες ἀνέρχονται μέχρι τῶν ἀρχῶν τοῦ δεκάτου πέμπτου αἰῶνος.

Ἐκ τῆς κεφαλαιώδους ταύτης βιβλιογραφίας καταφαίνεται ὁποίους καὶ ὁπόσους μόχθους καὶ δαπάνας ὑπέστη ὁ συγγραφεὺς πρὸς κατάρτισιν καὶ συναρμολόγησιν τοσαύτης ὕλης ἔνθεν κἀκεῖσε διεσπαρμένης καὶ ἀγνώστου τέως· ἀλλ' ἐφ' ὅσον δὲν δημοσιευθῇ καὶ ὁ ἕτοιμος ἤδη δεύτερος τόμος, τὸ ἔργον μένει ἀτελές. Ἐν τῷ τόμῳ αὐτῷ ὁ Κ. Χιώτης ὑπόσχεται νὰ ἐξακολουθήσῃ τὴν ἱστορίαν του μέχρι τῆς ἑνώσεως τῆς Ἑπτανήσου μετὰ τῆς Ἑλλάδος, κατὰ τὴν ἐν Λονδίνῳ συνθήκην τῆς 17 Μαρτίου 1864, μετὰ ἐκθέσεως περὶ τῆς Ἐκκλησίας, τῆς καταστάσεως τῆς παιδείας καὶ τοῦ ἐμπορίου ἐν Ἑπτανήσῳ, καὶ μετὰ καταλόγου ἡγεμόνων, πριγγίπων, κομήτων, γενικῶν προβλεπτῶν τῶν νήσων καὶ τῶν κυβερνησάντων ἑκάστην, σὺν τούτοις δὲ τῶν πριγγίπων τῆς Ἑπτανήσου πολιτείας καὶ τῶν Γάλλων, Ῥώσσων καὶ Ἄγγλων διοικητῶν, τῶν Λατίνων ἐπισκόπων καὶ ἀνατολικῶν πρωτοπαπάδων. Ἐν τέλει διάφορα ἔγγραφα καὶ χειρόγραφα θέλουσι πλουτίζει τὸν τόμον ἐκεῖνον· τῶν δὲ χειρογράφων, σημειοῦμεν τὰ ἑπόμενα.

Α'. Χρονικὸν νήσου Κυθήρων ἐξαχθὲν ἐκ τῆς ἐν Ἐνετίᾳ Μαρκιανῆς βιβλιοθήκης.

Β'. Χρυσόβουλλον Συμεῶνος περὶ Ἰωάννου Τζάφα Ὀρσίνου.

Γ'. Χρυσόβουλλον Ῥιχάρδου Ὀρσίνου, κόμητος Κεφαλληνίας καὶ Ζακύνθου, ἐξαχθὲν ἐκ τοῦ Λατινικοῦ ἀρχειοφυλακείου τῆς ἐπισκοπῆς Ζακύνθου.

Δ'. Συνοπτικὴ ἱστορία περὶ Χαλκοκονδύλου Κλαδᾶ καὶ τῆς οἰκογενείας Κλαδᾶ, ἐξαχθεῖσα ἐκ τοῦ Βρετανικοῦ μουσείου.

Ε'. Περὶ κτίσεως Μονεμβασίας, ἐξαχθὲν ἐκ κώδικος τῆς βιβλιοθήκης τοῦ ἐν Τουρίνῳ πανεπιστημίου.

ΣΤ'. Κορωναίου ποίημα εἰς Μερκούριον Βούαν. Τοῦτο ἄρτι ἐξέδοτο ὁ Κ. Κ. Σάθας ἐν τοῖς ἑλληνικοῖς αὐτοῦ ἀνεκδότοις.

Ζ'. Χρυσόβουλλον Ἀλεξίου τοῦ Κομνηνοῦ περὶ τῶν δώδεκα ἀρχοντοπούλων τῆς Κρήτης.

Η'. Νικάνδρου Νουκίου ἐκ τῶν ἀποδημιῶν τὰ περὶ τῆς πολιορκίας Κερκύρας, τῷ 1530, ἐξαχθὲν ἐκ τῆς Ἀμβροσιανῆς βιβλιοθήκης τῶν Μεδιολάνων.

Θ'. Παχωμίου τοῦ Ῥουσσάνου περὶ τῶν ἀναιρεθέντων πατέρων ἐν τῷ μοναστηρίῳ τῶν Στροφάδων παραλειφθὲν ἐκ τῆς εἰς αὐτοὺς ἀκολουθίας.

Ι'. Δημητρίου Χαρτοπούλου διαθήκη, ἐφτὰ Ἀλωναρίου 1708 εἰς χωρίον Ζακύνθου Καταστάρι.

ΙΑ'. Χρονικὸν Γεωργιλᾶ.

ΙΒ'. Ἐπιστολὴ δὸν Ἰωάννου τοῦ Αὐστριακοῦ, ἐξαχθεῖσα ἐκ τῶν χειρογράφων τῆς πρώην Βουρβωνικῆς βιβλιοθήκης τῆς Νεαπόλεως.

ΙΓ'. Ἰωάννου Μαυρομμάτου τοῦ ἐκ Κερκύρας καταγραφὴ, ἐκ τῆς αὐτῆς βιβλιοθήκης.

ΙΔ'. Καβασίλου προσφώνησις πρὸς τὸν πάπαν Λέοντα, ἐξαχθεῖσα ἐκ τῆς Λαυρεντικῆς βιβλιοθήκης τῆς Φλωρεντίας.

ΙΕ'. Χρονικὸν ἐκ τοῦ καταστίχου τοῦ Γρηγορίου ἱερομονάχου Λογοθέτου Κυθηρίου.

ΙΣΤ'. Φανέρωσις τοῦ χιλιάρχου Λάμπρου Κατζώνη. (Ἐδημοσιεύθη ἐν τῇ *Πανδώρᾳ*.)

ΙΖ'. Ἀβατίου περὶ τοῦ γενομένου σεισμοῦ ἐν Κεφαλληνίᾳ τῷ ᾳχλζ Σεπτεμβρίου λ'.

ΙΗ'. Διάφορα ἔγγραφα καὶ διπλώματα οἰκογενειῶν, καὶ ἔγγραφα περὶ τιμαρίων Κερκύρας, Ναυπλίου, Μονεμβασίας, Ἀθηνῶν, Πατρῶν, Πάργας, Ἄρτης, Ναυπάκτου, καταστιχογραφία τοῦ βασιλείου τῆς Πελοποννήσου ἐπὶ Ἐνετῶν κτλ.

Ἀπονέμοντες τὸν δίκαιον ἔπαινον πρὸς τὸν Κ. Π. Χιώτην, τὸν μηδεμιᾶς θυσίας φεισθέντα ἵνα πλουτίσῃ τὴν ἐθνικὴν ἡμῶν φιλολογίαν διὰ συγγράμματος τοιούτου, εὐχόμεθα ὅπως καὶ ἡ Κυβέρνησις, ἑλληνοπρεπῶς φερομένη, συνδράμῃ γενναίως αὐτὸν πρὸς τὴν ταχίστην ἐκτύπωσιν καὶ τοῦ δευτέρου τόμου, μιμουμένη κατὰ τοῦτο τὴν πρώην Ἰονικὴν, ἥτις δημοσίᾳ δαπάνῃ διέταξε τὴν τύπωσιν τοῦ ἐκδοθέντος ἤδη τόμου.

ΕΠΑΜ. Ι. ΣΤΑΜΑΤΙΑΔΗΣ.

ΣΥΝΩΜΟΣΙΑ ΤΩΝ ΙΣΠΑΝΩΝ

ΚΑΤΑ ΤΗΣ ΕΝΕΤΙΑΣ.

(Συνέχ. Ἴδε φυλλάδ. 434, σελ. 37.)

Εἰ καὶ ἀπηγόρευεν αὐστηρῶς ἡ ἑνετικὴ πολιτεία τὴν μετὰ τῶν ξένων συγκοινωνίαν τῶν εὐγενῶν, ὁ πρεσβευτὴς τῆς Ἱσπανίας κατώρθωσε νὰ γίνῃ οἰκειότατος τῶν πλέον δυσηρεστημένων καὶ τῶν ἀπορωτέρων. Ἐὰν εἶχον συγγενῆ τινα εἰς μοναστήριον γυναικῶν, ἢ ἑταίραν, ἢ πνευματικὸν, ἠγόραζεν ἀδρότατα τὴν γνωριμίαν αὐτῶν· καὶ ἐπειδὴ οἱ δωροδοκούμενοι ἐνόμιζον ὅτι θὰ ἐλάμβανον ἔτι γενναιότερα δῶρα ἐὰν ἐχορήγουν πλείονας πληροφορίας, διεκοίνουν αὐτῷ καὶ τὰ ἐλάχιστα, καὶ τὰς μυστικωτέρας ἀποφάσεις τῆς Γερουσίας, ὥστε οἱ στρατηγοὶ τοῦ ἀρχιδουκὸς ἐγίνωσκον τὰς περὶ τοῦ πολέμου διαταγὰς καὶ πρὸ τῶν στρατηγῶν τῆς Ἑνετίας.

Μετὰ τὰς συνεννοήσεις αὐτὰς, ὁ πρεσβευτὴς εἶχεν ἀνάγκην στρατιωτικῆς τινος δυνάμεως, ἱκανῆς νὰ συντελέσῃ εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ σχεδίου· ταύτην δὲ θὰ ἐλάμβανεν ἐκ Λομβαρδίας, ὅπου εὑρίσκετο ἰσχυρὸς ἱσπανικὸς στρατός. Ἐπειδὴ ὅμως δὲν εἶχεν ἐμπιστοσύνην πρὸς τὸν ἐν Μεδιολάνοις διοικητὴν, ἔγραψε ζητῶν ν' ἀντικατασταθῇ ὑπὸ τοῦ οἰκειοτάτου αὐτῷ δὸν Πέτρου τοῦ Τωλήτου, μαρκίονος Βιλλαφράγκας, ὅπερ ἐγένετο περὶ τὰ τέλη τοῦ 1615 ἔτους.

Ὁ νέος διοικητὴς, μαθὼν παρὰ τοῦ πρεσβευτοῦ τὸ σχέδιον, ἀπεδέχθη μὲν αὐτὸ, παρετήρησεν ὅμως ὅτι δύσκολον ἦτο νὰ στείλῃ εἰς Ἐνετίαν χιλίους ὀκτακοσίους στρατιώτας, διότι πρῶτον ἔπρεπε νὰ ἐκλέξῃ αὐτοὺς ἐπιμελῶς, καὶ δεύτερον ἤθελεν ἀναλάβει βαρυτάτην εὐθύνην ὡς ἐκθέσας ἄνδρας λογάδας εἰς μέγαν κίνδυνον· δὲν ἠρνήθη ὅμως νὰ συντρέξῃ μετὰ δραστηριότητος τὸ ἐπιχείρημα.

Ἐν τοσούτῳ ὁ μαρκίων Βεδμὰρ, πεποίθησιν ἔχων ὅτι εἰς τὴν ἐπίτευξιν τοῦ σκοποῦ αὐτοῦ ἤθελε συντελέσει τὰ μέγιστα ἡ παρεμπόδισις παντὸς συμβιβασμοῦ μεταξὺ τῶν διαμαχομένων, ἐφρόντισε νὰ γίνωσι τοσούτῳ παράλογοι προτάσεις, ὥστε ἡ Γερουσία ἀπέῤῥιψεν αὐτὰς ἀγανακτοῦσα, καὶ προσέταξε τὸν στρατὸν αὐτῆς νὰ διαβῇ τὸν Ἰζόνσιον καὶ νὰ πολιορκήσῃ τὴν πρωτεύουσαν τοῦ ἀρχιδουκός.

Ἡ Ἱσπανία, ἥτις ἐφαίνετο ἕως τότε οὐδετέρα, ἰδοῦσα ὅτι ἠπειλεῖτο ὁ ἀρχιδοὺξ, ἐδήλωσεν ὅτι ἦτο ἑτοίμη νὰ λάβῃ ἐμπόλεμον μέρος ὑπὲρ αὐτοῦ· καὶ συγχρόνως ὁ διοικητὴς τῶν Μεδιολάνων ἐξαπέστειλε στρατὸν πρὸς τὴν Κρέμαν, παρεσκεύασεν εἰκοσιτέσσαρα καννόνια εἰς Παυΐαν καὶ ἐκήρυξεν ὅτι ὀκτὼ χιλιάδες στρατιωτῶν ἤρχοντο μετ' ὀλίγον. Ὁ δὲ ἀντιβασιλεὺς τῆς Νεαπόλεως, περιφερόμενος εἰς

τὴν μεσόγειον μετὰ τοῦ ἱσπανικοῦ στόλου, ἀπέτρεπε τὰς διὰ θαλάσσης στελλομένας βοηθείας εἰς τὴν Ἐνετίαν, καὶ καθ' ἡμέραν εἰσήρχετο εἰς τὸν κόλπον ὅπως ἀπειλῇ τὸν στόλον αὐτῆς.

Μετὰ τὴν ἐκστρατείαν τοῦ 1616 ἔτους, οἱ Ἐνετοὶ παρήγγειλαν τὸν ἐν Μαδρίτῃ πρεσβευτὴν αὐτῶν νὰ ἐπαναλάβῃ τὰς διαπραγματεύσεις· ἀλλ' οἱ Ἱσπανοὶ προέτειναν τοιαῦτα παράλογα, ὥστε ὁ πόλεμος ἐξηκολούθησεν ἐνθερμότερος ἢ προτοῦ. Οἱ Ἐνετοὶ μάλιστα ἐνίσχυσαν τὸν στρατὸν καὶ δι' ὀκτὼ χιλιάδων Ὁλλανδῶν μισθωτῶν. Ἀλλ' ὁ μαρκίων Βεδμὰρ, ἀντὶ νὰ δυσαρεστηθῇ διὰ τὴν νέαν αὐτὴν ἐπικουρίαν, συνέλαβεν εὐθὺς τὴν ἰδέαν νὰ σαγηνεύσῃ τοὺς ἀρχηγοὺς, οἵτινες χάριν μόνον ἀργυρίου ἐπολέμουν, διὰ δαψιλεστέρας χρηματικῆς χορηγίας, καὶ διὰ τῆς ὑποσχέσεως ὅτι ἤθελεν ἐπιτρέψει νὰ λαφυραγωγήσωσι τὴν Ἐνετίαν. Καὶ ὅπως συνεννοηθῇ μετ' αὐτῶν μετεχειρίσθη ὄργανον εὐγενῆ τινα γάλλον, Νικόλαον δὲ Ρενὼ καλούμενον, ὅστις καταφυγὼν, ἠγνοεῖτο διὰ τί, εἰς Ἐνετίαν, συνέζη μετὰ τοῦ πρεσβευτοῦ τῆς Γαλλίας.

Ὁ Ρενὼ ἦτο μὲν ἐνδεὴς, ἠγάπα ὅμως τὴν ἀρετὴν πλέον τοῦ πλούτου, ἠγάπα δὲ καὶ τὴν δόξαν πλέον τῆς ἀρετῆς, καὶ διὰ τοῦτο, ὅπως φθάσῃ εἰς τὴν δόξαν αὐτὴν, ἐὰν δὲν εὕρισκε δρόμον εὐθὺν, δὲν ἐδίσταζε νὰ πατήσῃ καὶ τὸν σκολιώτατον, καταφεύγων καὶ εἰς ἐγκλήματα. Ἀναγνοὺς συγγράμματα τῶν ἀρχαίων, ἀπέκτησε τὴν πρὸς τὸν θάνατον καὶ τὴν ζωὴν ἀδιαφορίαν αὐτῶν, πρώτην οὖσαν βάσιν πάντων τῶν μεγάλων ἐπιχειρημάτων, καὶ ἐλυπεῖτο ὅτι παρῆλθον οἱ ἔνδοξοι ἐκεῖνοι χρόνοι, καθ' οὓς ἡ προσωπικὴ ἀξία τῶν ἰδιωτῶν ἀνεδείκνυε τὰ κράτη, εὑρίσκουσα συγχρόνως περιστάσεις ὅπως ἀναδειχθῇ καὶ αὐτή.

Ὁ μαρκίων Βεδμὰρ ἐνεπιστεύθη τῷ Γάλλῳ τὸ σχέδιον, δοὺς καὶ χρήματα ὅπως συνεννοηθῇ μετὰ τῶν Ὁλλανδῶν. Ἐπειδὴ δὲ ἦτο γέρων ὁ Ρενὼ, ἐστοχάσθη ὅτι δὲν ἦτο κακὸν νὰ θυσιάσῃ, εἰ δέον, τὰ ὑπολειπόμενα ὀλίγα ἔτη ὅπως ἀποκτήσῃ δόξαν. Παρήγγειλεν ὅμως αὐτῷ νὰ μὴ φανερώσῃ τὸ σχέδιον, ἀλλὰ μόνον νὰ εἴπῃ ὅτι, ἐπειδὴ αἱ μεταξὺ Ἐνετίας καὶ Αὐστρίας διαφοραὶ εἶχον τραχυνθῆ εἰς ἄκρον, καὶ ἡ ζωὴ τοῦ πρέσβεως τῆς Ἱσπανίας ἔτρεχε κίνδυνον ἐντὸς τῆς Ἐνετίας, εἶχεν ἀνάγκην φίλων πιστῶν καὶ γενναίων. Καὶ γελοῖος μὲν ἦτο προφανῶς ὁ προτεινόμενος λόγος, ἀλλ' εἰς τὰς τοιαύτας ὑποθέσεις καὶ ἡ ἐλαχίστη πρότασις εἶναι χρησιμωτάτη, διότι ἀδιάφορον ἂν γνωρίζουσιν ὅτι ὑπάρχει μυστήριον, ἀρκεῖ μόνον ν' ἀγνοῶσιν ὁποῖον εἶναι. Διὰ τοῦ τρόπου τούτου ἤλπιζε νὰ δελεάσῃ τὸ ἄνθος τοῦ στρατοῦ τῶν Ἐνετῶν, ἐξασθενίζων τὸν λοιπὸν καὶ καθιστῶν εὐάλωτον.

Καὶ τὰ μὲν τῆς ξηρᾶς διευθέτησεν οὕτω πως ὅμως νὰ προλάβῃ τὸν ἐκ θαλάσσης κίνδυνον, ἐνῷ οἱ Ἐνετοὶ καὶ στόλον ἀξιόμαχον καὶ ἕξιν περὶ τὸ νικᾶν κατὰ τὰς ναυμαχίας εἶχον; Ν' ἀντιταχθῇ εὐδοκίμως εἰς αὐτοὺς ὁ στόλος τῆς Ἱσπανίας ἦτο σχεδὸν ἀδύνατον, ὁ δὲ μαρκίων Βεδμὰρ δὲν ἤθελε νὰ ῥίψῃ τὸν κύβον ἀφιερούμενος εἰς μόνην τὴν τύχην. Ἀπετάθη λοιπὸν πρὸς τὸν ἀντιβασιλέα τῆς Νεαπόλεως, διοικοῦντα τότε τὸν στόλον τῆς Ἱσπανίας. Ὁ ἀντιβασιλεὺς οὗτος, ὅστις ἔμελλε νὰ καταστῇ τὸ πρῶτον πρόσωπον τῆς τραγῳδίας τὴν ὁποίαν παρεσκεύαζεν ὁ πρεσβευτὴς, ἦτο ὁ περιώνυμος διὰ τὴν πρὸς τὸ ὡραῖον φῦλον κλίσιν αὐτοῦ δοὺξ δ' Ὀσσόνας, ἴσος κατὰ τοῦτο πρός τε τὸν δὸν Πέτρον καὶ τὸν Βεδμὰρ, πρὸς οὓς ἦτο οἰκειότατος ἕνεκα τῆς ὁμοιότητος τῶν τρυφερῶν αἰσθημάτων. Ὁ δὸν Πέτρος, ὡς καὶ ὁ δ' Ὀσσόνας, δὲν ἦτο ἐκ τῶν ἐγκρίτων πολιτικῶν· ὑπήκουσεν ὅμως μετὰ σπουδῆς εἰς τὸν μαρκίονα Βεδμὰρ, οὗ τινος ἡ ἐμπειρία ἀνεπλήρου τὴν μικρὰν τοῦ δὸν Πέτρου δεξιότητα.

Ὁ ἀντιβασιλεὺς, ὅστις ἦτο ἐλευθέριος μᾶλλον ἢ φιλάργυρος, εἶχεν ἑλκύσει εἰς τὴν αὐλὴν αὐτοῦ τοὺς ὀνομαστοτέρους πειρατὰς τῆς Μεσογείου, οὐ μόνον διότι ὠφελεῖτο ἀπὸ τῶν λαφύρων, ἀλλὰ πρὸ πάντων διότι ἐπεθύμει νὰ ἔχῃ παρ' ἑαυτῷ ἀριθμόν τινα ἀνδρῶν ἑτοίμων νὰ ἐπιχειρήσωσιν ὅ,τι ἤθελε. Μεταξὺ τῶν πειρατῶν εὑρίσκετο καὶ ὁ Νορμανὸς Ἰάκωβος Πέτρος, ἐπισημότερος τῶν λοιπῶν διὰ τὴν πειρατικὴν αὐτοῦ τέχνην· δὲν εἶχε δὲ καὶ τὴν σκληρότητα τὴν ὁποίαν δίδει τὸ εἶδος τοῦτο τῆς ζωῆς. Ἀποκτήσας ἱκανὴν περιουσίαν ἀπεράσισε νὰ ἐγκαταλείψῃ τὴν πειρατείαν εἰ καὶ νέος ἔτι, καὶ νὰ ἐγκαταβιώσῃ εἰς τὴν ἐπικράτειαν τοῦ δουκὸς τῆς Σαβαυδίας· οὗτος δὲ τιμῶν τὰ μεγάλα προτερήματα, διότι καὶ αὐτὸς εἶχε προικισθῆ παρὰ τῆς φύσεως διὰ τοιούτων, ἐπέτρεψεν αὐτῷ νὰ κατοικήσῃ εἰς Νίκαιαν. Πάντες οἱ ἐπισκεπτόμενοι τὴν παραλίαν ἐκείνην, ναυτικοί τε καὶ στρατιῶται, περιεποιοῦντο τὸν ἀρχαῖον πειρατὴν καὶ ὡς χρησμὸν ἤκουον τὰς συμβουλὰς αὐτοῦ· αὐτὸς ἐδίκαζε τὰς πρὸς ἀλλήλους διαφορὰς, καὶ πάντες ἐθαύμαζον τὸν ἄνδρα ἀπαρνηθέντα ἐπάγγελμα, τὸ ὁποῖον δυσκόλως ἀρνεῖται ὅστις μετῆλθεν ἅπαξ αὐτό.

Μεταξὺ τῶν θαυμαστῶν ἦτο καὶ ὁ ἐκ Μασσαλίας Βιγκέντιος Ῥοβέρτος, ὑπηρετῶν τότε ὑπὸ τὸν ἀντιβασιλέα, ὅστις μαθὼν ὅτι ἦτο φίλος τοῦ Ἰακώβου Πέτρου, παρεπονέθη ὅτι προὐτίμησεν εἰς κατοικίαν τὸ κράτος τοῦ δουκὸς τῆς Σαβαυδίας, ἐνῷ αὐτὸς ἐτίμα καὶ τὴν ἀνδρίαν καὶ τὴν ἐμπειρίαν τοῦ πρώην πειρατοῦ, καὶ πρόθυμος ἦτο νὰ δεχθῇ αὐτὸν εἰς τὴν ἰδίαν αὐλήν. Ὁ Ῥοβέρτος ἀνέλαβε προθύμως νὰ καταπείσῃ τὸν φίλον αὐτοῦ νὰ μεταβῇ

εἰς Σικελίαν οἰκογενειακῶς, ὑποσχόμενος αὐτῷ πολλὰ καὶ μεγάλα παρὰ τοῦ ἀντιβασιλέως.

Ὁ Ἰάκωβος Πέτρος, ὅστις ἔσωζε πάντοτε τὴν ἀγάπην τῶν κατὰ θάλασσαν ἀνδραγαθημάτων, ἀναλαβὼν τὴν διοίκησιν τριήρεών τινων, ὥρμησε κατὰ τουρκικῶν τινων πλοίων καὶ ἐκυρίευσε πλουσιώτατα λάφυρα· ὁ δὲ ἀντιβασιλεὺς, ὅστις συνέζη μετ' αὐτοῦ ὡς ἀδελφὸς, παρεχώρησεν αὐτῷ τὸ πλεῖστον μέρος, ἐπὶ τῷ ὅρῳ νὰ συνοδεύσῃ αὐτὸν εἰς Νεάπολιν, ὅπου ἐκαλεῖτο παρὰ τοῦ βασιλέως, καὶ νὰ μεταβῇ εἰς Προβηγκίαν ἵνα στρατολογήσῃ ἱκανοὺς ἄνδρας. Ὁ Ἰάκωβος Πέτρος ὑπακούσας ἐφώπλισε πέντε μεγάλας τριήρεις, ἀνηκούσας ἰδίως εἰς τὸν ἀντιβασιλέα, τὰς ὁποίας διοικῶν ἀπολύτως, ἐλεηλάτησε τὰς νήσους καὶ τὰ παράλια τῆς ἀνατολῆς, καὶ ἐπὶ τέλους συνεκρότησε μεγάλην ναυμαχίαν, καθ' ἣν ἐκυρίευσε καὶ ἐβύθισεν ἀξιόλογον τουρκικὸν στόλον.

Ἐν τῷ μεταξὺ τούτῳ ὁ μαρκίων Βεδμὰρ ἀνεκοίνωσεν εἰς τὸν ἀντιβασιλέα τὸ σχέδιον αὐτοῦ, βεβαιότητα ἔχων ὅτι δὲν ἤθελε διστάσει νὰ ἐνδώσῃ. Ὁ δὲ ἀντιβασιλεὺς, ὅστις ἀντεποιεῖτο τὴν κυριαρχίαν τῶν θαλασσῶν ἐκείνων, ἐπιθυμῶν ὑπὲρ πᾶν ἄλλο τὴν καταστροφὴν τῶν διαφιλονεικούντων τὴν κυριαρχίαν αὐτὴν, μὴ δὲ ὄντων ὅσον καὶ οἱ Τοῦρκοι εὐκαταγώνιστοι, συνδιελέχθη μετὰ τοῦ Ἰακώβου Πέτρου καὶ εἶπεν αὐτῷ τὰς δυσκολίας· ἀλλ' οὗτος βεβαιώσας ὅτι δὲν ἦσαν ἀκατανίκητοι, ἔφυγεν αἴφνης ἐκ Νεαπόλεως, κατὰ τρόπον δεικνύοντα μεγίστην σπουδὴν καὶ μείζονα φόβον. Ὁ ἀντιβασιλεὺς ἔστειλε πανταχοῦ ἀνθρώπους εἰς καταδίωξιν αὐτοῦ, οὐχὶ ὅμως καὶ πρὸς τὸ μέρος ὅθεν ἀνεχώρησεν· ἐφυλάκισε τὴν γυναῖκα καὶ τὰ τέκνα, ἐδήμευσε πάντα τὰ ὑπάρχοντα τοῦ φυγάδος καὶ ὑπεκρίθη τοιαύτην ὀργὴν, ὥστε πᾶσα ἡ Νεάπολις, εἰ καὶ πρὸ πολλοῦ ἐγίνωσκε τὸν ὀργίλον αὐτοῦ χαρακτῆρα, κατεθορυβήθη.

Ὁ δοὺξ τῆς Σαβαυδίας, ὅστις ἐπολέμει τότε πρὸς τοὺς Ἱσπανοὺς, ἐλέγετο μεγαλοφρονέστατος πάντων τῶν ἡγεμόνων· εἰς αὐτὸν λοιπὸν κατέφυγεν ὁ πονηρὸς Ἰάκωβος Πέτρος, εἰ καὶ δὲν ἠγνόει ὅτι ὁ δοὺξ εἶχε δυσαρεστηθῆ ὅτε ἀνεχώρησεν ἐκ τῆς ἐπικρατείας αὐτοῦ. Διηγηθεὶς δὲ αὐτῷ ψευδῶς πολλὰ τρομερὰ σχέδια τοῦ ἀντιβασιλέως κατὰ τῆς Ἐνετίας, οὐδὲν ὅμως κοινὸν ἔχοντα πρὸς τὸ ἀληθὲς, προσέθετο ὅτι ἀποποιηθεὶς νὰ μετάσχῃ αὐτῶν, ἐφρόντισε πῶς νὰ φύγῃ εἰς Νεάπολιν παραλαμβάνων καὶ τὴν οἰκογένειαν καὶ τὴν περιουσίαν αὐτοῦ· καὶ ὅτι ἐπειδὴ ὁ ἀντιβασιλεὺς ἀνεκάλυψε τὸν σκοπὸν, ἐβιάσθη νὰ δραπετεύσῃ καταλιπὼν εἰς τὴν διάκρισιν τοῦ ἀπανθρωποτέρου τῶν θνητῶν πᾶν ὅ,τι ἠγάπα ὑπὲρ πᾶν ἄλλο ἐν τῷ κόσμῳ.

Ὁ δὲ δοὺξ πιστεύσας εἰς τὴν ψευδῆ αὐτὴν διήγησιν καὶ λαβὼν οἶκτον, ἐφιλοξένησε τὸν ἀρχαῖον πειρατὴν, διαβεβαιώσας ὅτι ἐὰν ἡ Ἐνετία δὲν ἀνταμείψῃ τὴν ὑπηρεσίαν ταύτην, αὐτὸς θέλει φανῆ γενναῖος. Ἐξώρκισεν αὐτὸν νὰ ὑπομείνῃ μετὰ καρτερίας τὴν συμφορὰν, ἔδωκεν αὐτῷ δῶρον μεγαλοπρεπὲς, καὶ προσθεὶς πολλὰ ἄλλα ἐφόδια ἀπέστειλεν εἰς Ἐνετίαν, ὅπως διακοινώσῃ διὰ ζώσης τοὺς σκοποὺς τοῦ ἀντιβασιλέως τῆς Νεαπόλεως εἰς τὴν Γερουσίαν.

Οὐδὲν ἧττον οἰκτίρμονες ἐφάνησαν καὶ οἱ Ἐνετοὶ πρὸς τὸν φυγάδα· τὰ δάκρυα, ἡ δυστυχία, ἡ ἀπελπισία, ἡ φήμη αὐτὴ, ἡ ἐλπὶς ὅτι ἤθελε σύρει εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῆς Ἐνετίας, ὅπως ἔσυρεν εἰς τὴν τοῦ ἀντιβασιλέως, πολλοὺς γεννάιους, καὶ μάλιστα ἡ ἀποκάλυψις τῶν ὑποτιθεμένων αὐτοῦ σχεδίων, πάντα ταῦτα συνηγόρουν τόσον ἐντόνως ὑπὲρ αὐτοῦ, ὥστε ἐνεπιστεύθησαν εὐθὺς αὐτῷ τὴν διοίκησιν πολεμικοῦ πλοίου. Ὅτε δὲ μετὰ μικρὸν ἀπέπλευσεν ὁ στόλος, τοιαῦτα ἀνδραγαθήματα διέπραξεν ὁ ἀρχαῖος πειρατὴς κατὰ τῶν Οὐσκόκων, ὥστε ὅτε ἐπανῆλθεν ἐνεπιστεύθησαν αὐτῷ ἔτι ἕνδεκα τριήρεις.

Τὴν ἐπιτυχίαν αὐτοῦ ἔσπευσε νὰ ἀναγγείλῃ εἰς Νεάπολιν, καὶ συγχρόνως παρέσυρεν εἰς Ἐνετίαν τοὺς παλαιοὺς συντρόφους, οὓς ὑποκρινόμενος ἐθεώρει ὑπόπτους ὁ ἀντιβασιλεὺς, ὅστις ἀφοῦ πρῶτον ἀπέτεινε δριμύτατα παράπονα εἰς τὴν πολιτείαν διὰ τὴν χορηγουμένην προστασίαν εἰς τὸν ἀρχαῖον πειρατὴν, ἐκάλεσε παρ' ἑαυτῷ τοὺς Οὐσκόκους, οὓς ὁποίους τὰ ἐνετικὰ ὅπλα εἶχον ἀποδιώξει ἀπὸ τῶν μερῶν ὅπου κατῴκουν. Προστατευόμενοι δὲ παρ' αὐτοῦ ἐπανέλαβον τὰς κατὰ θάλασσαν καταδρομὰς, κατέσχον μέγα πλοῖον μεταβαῖνον ἀπὸ Κερκύρας εἰς Ἐνετίαν, καὶ ἐπώλησαν δημοσίᾳ τὸ φορτίον αὐτοῦ. Παρεβίασε τὴν ἐλευθερίαν τῶν λιμένων· κατέφυγεν εἰς μεγάλας ἀντεκδικήσεις δι' ἐλάχιστα πράγματα· παρήκουσε τὰς ἐξ Ἱσπανίας σταλείσας διαταγὰς ὅπως ἀφήσῃ τὰ κατασχεθέντα, καὶ ἐδημοσίευσεν ἔκθεσιν δικαιολογοῦσαν τὴν παρακοήν. Ἔστειλε μέγαν στόλον εἰς τὴν Ἀδριατικὴν, καὶ θριαμβικῶς εἰσήγαγεν εἰς Νεάπολιν τὰς λείας· ἐνὶ λόγῳ κατέστρεψε τὴν ἐμπορίαν τῶν Ἐνετῶν ζημιώσας καὶ αὐτοὺς τοὺς Νεαπολίτας· τοὺς δὲ τολμήσαντας νὰ παραπονεθῶσιν ἠπείλησε διὰ θανάτου.

Ἡ ἄτακτος αὐτὴ διαγωγὴ ἐνέπλησεν ἀπορίας τοὺς Ἐνετοὺς, διότι αἱ μεταξὺ αὐτῶν καὶ τῆς Ἱσπανίας σχέσεις ἦσαν εἰρηνικαί· ἀπέδιδε δὲ αὐτὴν εἰς τὴν παραφορὰν τοῦ ἀντιβασιλέως. Πολλοὶ ὅμως τῶν φρονίμων ἔλεγον ὅτι οἱ ἄνθρωποι μεταχειρίζονται πάντοτε τοὺς παραφόρους εἰς κατόρθωσιν σχεδίων, ἅτινα δὲν συμφέρει νὰ ἐνεργήσωσιν ἀναφανδόν. Τοιαύτας δὲ καὶ τοσαύτας πολεμικὰς παρασκευὰς ἐπεχείρησε πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν πάντων, ὥστε ὁ μὲν ἐν Νεαπόλει πρέσβυς τῆς Ἐνετίας εἰδοποίει περὶ αὐτῶν

τὴν ἰδίαν κυβέρνησιν, ὁ δὲ μαρκίων Βεδμὰρ ἤρχισε νὰ μεταμελῆται ὅτι συνεμάχησε μετ' ἀνδρὸς παράφρονος. Ἐν γένει ὅμως ἡ πολιτεία ἐθεώρει αὐτὰ ὡς ἔργα ἄσκοπα ἀνθρώπου ἰδιοτρόπου. Ἀλλ' ὁ μαρκίων Βεδμὰρ ἐσκέπτετο ἄλλως πως· φοβούμενος μὴ ἐπὶ τέλους ἀνακαλυφθῇ τὸ πρᾶγμα, ἀπεφάσισε νὰ ἐπιταχύνῃ τὴν ὥραν τῆς ἐκτελέσεως, καθόσον καὶ αὐτὸς ἐκινδύνευε· διότι προκαλέσας ποτὲ ὁ ἐνετικὸς στόλος τὸν ἱσπανικὸν, τούτου δὲ ἀποποιηθέντος τὴν μάχην, ἐδῄωσε τὴν παραλίαν τῆς Ἀπουλίας· δι' ὃ τοσαύτην χαρὰν ᾐσθάνθη ὁ ὄχλος τῆς Ἐνετίας, ὥστε ἐὰν ἡ ἐξουσία προλαμβάνουσα δὲν περιεφρούρει καλῶς τὴν κατοικίαν τοῦ πρεσβευτοῦ, ἤθελε βεβαίως φονεύσει καὶ αὐτὸν καὶ τοὺς περὶ αὐτόν.

(*Ἕπεται συνέχεια.*)

ΔΙΑΛΟΓΟΣ
ΠΙΠΙΝΟΥ ΚΑΙ ΑΛΚΟΥΙΝΟΥ (*).

ΠΙΠ. Τί εἶναι γραφή;
ΑΛΚ. Ὁ φύλαξ τῆς ἱστορίας.
ΠΙΠ. Τί εἶναι λόγος προφορικός;
ΑΛΚ. Ὁ διερμηνεὺς τῆς ψυχῆς.
ΠΙΠ. Τί τὸ παράγον τὸν λόγον τοῦτον;
ΑΛΚ. Ἡ γλῶσσα.
ΠΙΠ. Τί εἶναι γλῶσσα;
ΑΛΚ. Ἡ μάστιξ τοῦ ἀέρος.
ΠΙΠ. Τί εἶναι ἀήρ;
ΑΛΚ. Ὁ διατηρητὴς τῆς ζωῆς.
ΠΙΠ. Τί εἶναι ζωή;
ΑΛΚ. Εὐδαιμονία πρὸς τὸν εὐδαίμονα, κακοδαιμονία πρὸς τὸν κακοδαίμονα, παραμονὴ τοῦ θανάτου.
ΠΙΠ. Τί εἶναι θάνατος;
ΑΛΚ. Ἀναπόφευκτον συμβὰν, ἀβέβαιος ὁδοιπορία, ἀντικείμενον δακρύων πρὸς τὸν ζῶντα, ἡ ἐπισφράγισις τῶν διαθηκῶν, ὁ κλέπτης τῶν ἀνθρώπων.
ΠΙΠ. Τί εἶναι ἄνθρωπος;
ΑΛΚ. Αἰχμάλωτος τοῦ θανάτου, ἐρήμερος διαβάτης, ξένος ἐν τῷ ἰδίῳ αὐτοῦ καταλύματι.
ΠΙΠ. Πῶς ἐτέθη εἰς τὸν κόσμον ὁ ἄνθρωπος;
ΑΛΚ. Ὡς ὁδοιπόρος.
ΠΙΠ. Ποῦ δὲ ἐτέθη;
ΑΛΚ. Μεταξὺ ἓξ τειχῶν.
ΠΙΠ. Ποῖα εἰσὶ ταῦτα;
ΑΛΚ. Τὸ ἄνω, τὸ κάτω, τὸ πρὸς δεξιὰν, τὸ πρὸς ἀριστερὰν, τὸ ἔμπροσθεν καὶ τὸ ὄπισθεν.
ΠΙΠ. Τί εἶναι ὕπνος;
ΑΛΚ. Ἡ εἰκὼν τοῦ θανάτου.
ΠΙΠ. Τί συνιστᾷ τὴν ἐλευθερίαν τοῦ ἀνθρώπου;
ΑΛΚ. Ἡ ἀθωότης.
ΠΙΠ. Τί εἶναι κεφαλή;
ΑΛΚ. Τὸ κορύφωμα τοῦ σώματος.
ΠΙΠ. Τί δὲ σῶμα;
ΑΛΚ. Ἡ κατοικία τῆς ψυχῆς.

(Ἐνταῦθα παραλείπονται εἴκοσι ἓξ ἕτερα ζητήματα, ἀφορῶντα εἰς τὰ διάφορα μέρη τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος.)

ΠΙΠ. Τί εἶναι οὐρανός;
ΑΛΚ. Κινουμένη σφαῖρα, ἄπειρος θόλος.
ΠΙΠ. Τί εἶναι φῶς;
ΑΛΚ. Ἡ δᾷς πάντων τῶν πραγμάτων.
ΠΙΠ. Τί εἶναι ἡμέρα;
ΑΛΚ. Κλῆσις πρὸς ἐργασίαν.
ΠΙΠ. Τί εἶναι ἥλιος;
ΑΛΚ. Ἡ αἴγλη τοῦ παντὸς, ἡ καλλονὴ τοῦ στερεώματος, ἡ χάρις τῆς φύσεως, ἡ δόξα τῆς ἡμέρας, ὁ διανομεὺς τῶν ὡρῶν.

(Ἕπονται ἑπτὰ ἐρωτήσεις περὶ τῶν ἀστέρων καὶ τῶν στοιχείων.)

ΠΙΠ. Τί εἶναι ἡ γῆ;
ΑΛΚ. Ἡ μήτηρ πάσης βλαστήσεως, ἡ τροφὸς πάσης ὑπάρξεως, ἡ ἀποθήκη τῆς ζωῆς, ἡ τὰ πάντα καταπίνουσα ἄβυσσος.
ΠΙΠ. Τί εἶναι ἡ θάλασσα;
ΑΛΚ. Ἡ εὐρεῖα ὁδὸς τοῦ τολμηροῦ, τὸ ὅριον τῆς γῆς, ὁ πανδοχεὺς τῶν ποταμῶν, ἡ πηγὴ τῆς βροχῆς.
ΠΙΠ. Τί εἶναι χειμών;
ΑΛΚ. Ἡ ἐξορία τοῦ ἔαρος.
ΠΙΠ. Τί δὲ ἔαρ;
ΑΛΚ. Ὁ ζωγράφος τῆς γῆς.
ΠΙΠ. Τί εἶναι θέρος;
ΑΛΚ. Ἡ τὴν γῆν ἐνδύουσα καὶ τοὺς καρποὺς ὡριμάζουσα δύναμις.
ΠΙΠ. Τί εἶναι φθινόπωρον;
ΑΛΚ. Ἡ ἀποθήκη τοῦ ἔτους;
ΠΙΠ. Τί εἶναι ἔτος;
ΑΛΚ. Ἡ ἅμαξα τοῦ κόσμου.

(Ἐνταῦθα παραλείπονται ἑπτὰ ἀστρονομικαὶ ἐρωτήσεις.)

ΠΙΠ. Διδάσκαλε, φοβοῦμαι νὰ πλησιάσω τὴν θάλασσαν.
ΑΛΚ. Τί σὲ φέρει πρὸς τὴν θάλασσαν;

(*) Διάσημος συγγραφεὺς πολλῶν καὶ ἀξιολόγων ἔργων θρησκευτικῶν, φιλοσοφικῶν, ἱστορικῶν, φιλολογικῶν καὶ ποιητικῶν ἀκμάσας τὴν Η' ἑκατονταετηρίδα καὶ ζῶν ἐν τῇ αὐλῇ τοῦ Καρόλου τοῦ Μεγάλου, σύμβουλος καὶ παιδαγωγὸς τῶν τέκνων του. Ἦν δὲ καὶ διευθυντὴς τῆς καλουμένης σχολῆς τοῦ παλατίου. Πιπῖνος δὲ ἦν ὁ υἱὸς τοῦ Μεγ. Καρόλου.

ΠΙΠ. Ἡ περιέργεια.
ΑΛΚ. Ἐὰν λοιπὸν φοβῆσαι θέλω σὲ συνοδεύσει.
ΠΙΠ. Ἐὰν ἐγίνωσκον τί εἶναι πλοῖον, ἤθελον παρασκευάσει ἕν, ἐντὸς τοῦ ὁποίου νὰ μὲ συνοδεύσῃς.
ΑΛΚ. Πλοῖον εἶναι περιπλανωμένη οἰκία, ξένος δεκτὸς εἰς πάντα τόπον, ὁδοιπόρος, ὅστις οὐδὲν ἴχνος ἀφίνει ὄπισθέν του.
ΠΙΠ. Τί εἶναι χλόη;
ΑΛΚ. Τὸ ἱμάτιον τῆς γῆς.
ΠΙΠ. Τί εἶναι φυτά;
ΑΛΚ. Οἱ φίλοι τῶν φυσικῶν, ἡ δόξα τῶν μαγείρων.
ΠΙΠ. Τί τὸ ποιοῦν τὰ δριμέα τῶν πραγμάτων ἡδέα;
ΑΛΚ. Ἡ πεῖνα.
ΠΙΠ. Τί πρᾶγμα οἱ ἄνθρωποι οὐδέποτε βαρύνονται;
ΑΛΚ. Τὸ κέρδος.
ΠΙΠ. Ποῖον εἶναι τὸ ὄνειρον τοῦ ἐγρηγοροῦντος;
ΑΛΚ. Ἡ ἐλπίς.
ΠΙΠ. Τί εἶναι ἐλπίς;
ΑΛΚ. Ἀνακούφισις πόνων, ἀβέβαιον συμβάν.
ΠΙΠ. Τί εἶναι φιλία;
ΑΛΚ. Ὁμοιότης ψυχῶν.
ΜΙΠ. Τί εἶναι πίστις;
ΑΛΚ. Ἡ διαβεβαίωσις τῶν ἀγνώστων καὶ τῶν θαυμαστῶν πραγμάτων.
ΠΙΠ. Τί εἶναι θαῦμα;
ΑΛΚ. Εἶδον χθὲς ἄνθρωπον ἀκίνητον, νεκρὸν περιπατοῦντα, καὶ ἕτερον, ὅστις οὐδέποτε εἶχεν ὑπάρξει, βαδίζοντα.
ΠΙΠ. Πῶς δύναται τοῦτο; ἐξηγήθητι.
ΑΛΚ. Ἦτο εἰκὼν ἀνταναχλωμένη ἐν τῷ ὕδατι.
ΠΙΠ. Πῶς δὲ δὲν ἐνόησα αὐτὸ καὶ ἐγὼ ὅστις τοσάκις τὸ εἶδον;
ΑΛΚ. Ἐπειδὴ εἶσαι νέος μὲ καλὴν κλίσιν καὶ πεπροικισμένος μετὰ φυσικῆς ἀγχινοίας, θέλω σοὶ ὑποβάλει ἑτέρας ἀσυνήθεις ἐρωτήσεις· πειρῶ δὲ νὰ τὰς λύσῃς.
ΠΙΠ. Θέλω πειραθῇ τὸ κατὰ δύναμιν νὰ τὰς λύσω· ἀλλὰ διόρθου τὰ λάθη μου.
ΑΛΚ. Βεβαίως. Ἄνθρωπός τις ἄγνωστος πρὸς ἐμὲ, συνδιελέχθη μετ' ἐμοῦ, καίτοι οὔτε γλῶσσαν οὔτε φωνὴν ἔχει, καὶ οὔτε ὑπῆρξε πρότερον οὔτε θέλει ὑπάρξει μετὰ ταῦτα, ἐγὼ δὲ οὔτε ἤκουσα οὔτε ἔγνων αὐτόν. Τί σημαίνει τοῦτο;
ΠΙΠ. Δὲν εἶναι ἴσως ὄνειρον, διδάσκαλε;
ΑΛΚ. Βεβαίως. Ἄκουσόν μου δὲ ἐπὶ πλέον. Εἶδον νεκρὸν γεννῶντα ζῶντα, καὶ καταναλισκόμενον ὑπὸ τῆς πνοῆς τοῦ γεννηθέντος.
ΠΙΠ. Τὸ πῦρ παραχθὲν διὰ τῆς προστριβῆς ἐξηραμμένων κλάδων κατηνάλωσεν αὐτούς.
ΑΛΚ. Τί εἶναι ἐκεῖνο ὅπερ ταυτοχρόνως ὑπάρχει καὶ δὲν ὑπάρχει·
ΠΙΠ. Οὐδέν.
ΑΛΚ. Πῶς δύναται νὰ ὑπάρχῃ καὶ νὰ μὴ ὑπάρχῃ.
ΠΙΠ. Ὀνόματι μόνον ὑπάρχει, οὐχὶ δὲ καὶ πράγματι.
ΑΛΚ. Τί καλεῖται βωβὸς ἀγγελιαφόρος;
ΠΙΠ. Ἐκεῖνο ὅπερ κρατῶ εἰς τὰς χεῖράς μου.
ΑΛΚ. Καὶ τί κρατεῖς εἰς τὰς χεῖρας;
ΠΙΠ. Τὴν ἐπιστολήν μου (1). Μ. ΓΚΙΟΛΜΑΣ.

ΝΕΚΡΟΛΟΓΙΑ.

ΕΡΜΑΝΝΟΣ ΛΟΥΝΤΖΗΣ.

Ἀπέθανεν ἐν Ζακύνθῳ ὁ εὐπατρίδης Ἑρμᾶννος Λούντζης, συγγραφεὺς τῶν δύο συγγραμμάτων, ὧν τὴν ἀξιολογότητα κατεδείξαμεν διὰ μακρᾶς ἀναλύσεως ἐν τῇ *Πανδώρᾳ* (2), ἤτοι τοῦ «*Περὶ τῆς πολιτικῆς καταστάσεως τῆς Ἑπτανήσου ἐπὶ Ἐνετῶν*» καὶ τοῦ ἑτέρου, «Storia delle isole ionie sotto il reggimento dei republicani francesi,» ξενοφώνως φιλοπονηθέντος, διότι ἦτο ἐγκρατέστερος τῆς ἰταλικῆς.

Ἐξ ὅσων γινώσκομεν καὶ ἐξ ὅσων συμπεραίνομεν ἐκ τῶν δύο ἀνωτέρω συγγραφῶν, ὁ μακαρίτης Ἑρμᾶννος κατεγίνετο ἰδίως εἰς μελέτας περὶ τὴν νεωτέραν ἱστορίαν τῆς Ἑλλάδος, μελέτας πολυτίμους, τῶν ὁποίων τὴν αἰσίαν διαπεραίωσιν ἐπεβοήθει γενναίως ἡ τύχη. Ἐπειδὴ δὲ ὁ θάνατος ἐπελθὼν ἄωρος διέκοψεν αὐτὰς πρὸς ἐθνικὴν ζημίαν, εὐχόμεθα ἵνα τὰ τέκνα αὐτοῦ τακτοποιήσαντα ἐκδώσωσιν εἰς φῶς τὰ ἔργα τοῦ πατρός. Ἡμεῖς δὲ σπένδοντες δάκρυ ἐπὶ τῇ ἀπωλείᾳ τοῦ ἐθνωφελοῦς ἀνδρὸς, ἀναπολοῦμεν ὅσα μεγαλοφρόνως ἔγραφε καταλήγων τὸ *Περὶ τῆς πολιτικῆς καταστάσεως τῆς Ἑπτανήσου* πόνημα. «Ἐνθερμος, ἔλεγε, φίλος τῆς ἀνεξαρτησίας καὶ αὐτονομίας τοῦ ἔθνους μου, δὲν ἔχω πόθους νὰ καταστείλω, οὔτε δάκρυα νὰ ῥίψω ἐπὶ παρελθόντος, τὸ ὁποῖον ἱστορικῶς ἐξέθεσα.... Ἂς δικάσωμεν τοὺς ἁμαρτωλοὺς ἡμεῖς οἱ οὐχὶ ἀναμάρτητοι, καθ' ὃν τρόπον ἠθέλομεν ἐπιθυμήσει νὰ κρίνωσιν ἡμᾶς οἱ μεταγενέστεροι, ὅταν ἐφ' ἡμῶν πέσῃ ἡ πλὰξ τοῦ τάφου» (3).

(*) Alcuini Opera, ii. 352—354.
(2) Πανδ. τόμ. Ζ' σελ. 207 καὶ 309. Καὶ τόμ. ΙΑ', σελ. 576.
(2) Περὶ τῆς πολιτ. κατασ. τῆς Ἑπταν. σελ. 47.

ΑΝΑΓΝΩΣΤΗΣ ΜΟΝΑΡΧΙΔΗΣ.

Καὶ ἐν Ἀθήναις δὲ μετήλλαξε τὸν βίον ἕτερος ἐπίσημος ἀνὴρ, ὁ Ἀναγνώστης Μοναρχίδης, οὐχὶ μὲν ἐκ τοῦ ὁμίλου τῶν λογίων, ἀλλ' ἐκ τῶν εὐαρίθμων ἐκείνων, οἵτινες ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τοῦ μεγάλου ἀγῶνος μέχρι τῆς ἐν ἔτει 1862 ἀνατροπῆς τῆς καθεστώσης πολιτείας, ὑπηρέτησαν ἐντίμως καὶ μετὰ πλείστου ζήλου τὴν πατρίδα, ἀναδειχθεὶς πληρεξούσιος καὶ βουλευτὴς τῶν ἐνδόξων Ψαρῶν, καὶ μέλος κυβερνήσεων, καὶ νομάρχης, καὶ γερουσιαστὴς καὶ πρόεδρος τῆς Γερουσίας. Τὴν θέσιν δὲ τοῦ πρωθυπουργοῦ προσφερθεῖσαν αὐτῷ τῷ 1862 ἀπέβαλεν εἰπὼν (εἴμεθα δὲ βέβαιοι ὅτι ἐπίστευεν ὅ,τι ἔλεγεν) ἑαυτὸν ἀνίκανον νὰ πηδαλιουχήσῃ τὸ σκάφος τῆς Ἑλλάδος. Εἶχε δὲ ὁ ἀείδιμος ἐνθερμοτάτην τὴν πρὸς τὴν πατρίδα ἀγάπην, καὶ μέλημα ἀδιάκοπον τὴν βελτίωσιν τῆς παρούσης καὶ τὴν κατόρθωσιν τῆς μελλούσης αὐτῆς καταστάσεως· καὶ ταῦτα ἐνῷ ὁ θάνατος ἐστέρησεν αὐτὸν ἀλληλοδιαδόχως πάσης παραμυθίας καὶ παντὸς στηρίγματος, καὶ γυναικὸς δηλαδὴ καὶ τέκνων. Κατέβη δὲ εἰς τὸν τάφον ὅπως καὶ ἔζησεν ἐπὶ τῆς γῆς ἀμνησίκακος, καρτερικὸς, μετριοπαθὴς, μετριόφρων, φίλος σταθερὸς καὶ ἁγνὰς ἔχων τὰς χεῖρας.

ΠΟΙΗΣΙΣ.

ΔΟΚΙΜΙΟΝ

ΕΜΜΕΤΡΟΥ ΜΕΤΑΦΡΑΣΕΩΣ ΤΟΥ ΦΑΥΣΤΟΥ, ΔΡΑΜΑΤΙΚΟΥ ΑΡΙΣΤΟΥΡΓΗΜΑΤΟΣ ΤΟΥ ΠΟΙΗΤΟΥ ΓΟΙΘΙΟΥ (GOETHE).

Ἐκ τῆς Γερμανικῆς εἰς τὴν καθ' ἡμᾶς καθαρεύουσαν ὑπὸ ΦΗΜΙΟΥ.

«Ἀρχή τοι ἥμισυ παντός.»
(Ἀρχαῖον.)

Ἐν τινι ὑψιθόλῳ δωματίῳ γοτθικοῦ ῥυθμοῦ ὁ Φαῦστος ἀνησυχεῖ καθήμενος παρὰ τὸ γραφεῖόν του.)

ΦΑΥΣΤΟΣ.

Φιλοσοφίαν, ἄχ! λοιπὸν ἐσπούδασα,
Καὶ νομικὴν ὡσαύτως καὶ ἰατρικὴν,
Καὶ δυστυχῶς θεολογίαν ἐνταυτῷ!
Μετ' ἀκαμάτου ζήλου, κατ' ἐντέλειαν.
Καὶ ὅμως ἰδοὺ πάλιν: ὁ μωρὸς ἐγώ!
Σοφὸς καὶ τώρα εἶμαι ὅσον καὶ προτοῦ·
Διδάσκαλος, διδάκτωρ ὀνομάζομαι,
Καὶ σύρω δέκα ἤδη ἔτη θλιβερὰ
Ἐπάνω, κάτω, δεξιὰ, ἀριστερὰ,
Ἐκ τῆς ῥινὸς τοὺς μαθητάς μου ἅπαντας—
Καὶ βλέπω ὅ,τι τίποτε νὰ μάθωμεν
Δὲν ἐμποροῦμεν! ὥστε νὰ κατακαῇ
Ἐκ τούτου κινδυνεύει ἡ καρδία μου.
Καὶ εἶμαι μὲν ἁπάντων τῶν βλακῶν ἐγὼ,
Δοκτόρων καὶ μαγίστρων καὶ γραμματικῶν,
Ὁ ἐμφρονέστατός τε καὶ σοφώτατος·
Οὔτ' ἀπορία οὔτ' ἀμφιβολία τις
Μὲ βασανίζει, οὔτε κἂν τὴν κόλασιν
Αὐτὴν φοβοῦμαι μετὰ τῶν δαιμόνων της—
Ἀλλὰ στεροῦμαι διὰ τοῦτο μάλιστα
Καὶ πάσης θυμηδίας, πάσης χαρμονῆς,
Οὐδ' ὅτ' ἠξεύρω τι σωστὸν φαντάζομαι,
Ὅτ' ἠδυνάμην νὰ διδάξω τι ὀρθὸν,
Δι' οὗ νὰ βελτιώσω τοὺς ὁμοίους μου.
Ἀλλ' οὐδὲ ἔχω κτήματα καὶ χρήματα,
Οὐδὲ τιμὰς τοῦ κόσμου καὶ λαμπρότητα.
Ζωὴν τοιαύτην οὔτε κύων πλέον ζῇ!
Διὸ καὶ ἐπεδόθην εἰς τὴν μαγικὴν,
Τῇ συνεργείᾳ μήπως πνεύματός τινος
Καὶ τῇ φωνῇ γνωρίσω τι μυστήριον.
Καὶ οὕτω τοῦ λοιποῦ δὲν ἀναγκάζωμαι
Νὰ λέγω ἐν ἱδρῶτι ὅ,τι ἀγνοῶ.
Γνωρίσω κατὰ βάθος τί τὴν μηχανὴν
Τοῦ κόσμου ἐνδομύχως ὅλου συγκρατεῖ,
Διίδω σπέρμα πᾶν καὶ πᾶσαν δύναμιν,
Καὶ διακένους λέξεις πλέον δὲν πωλῶ.
Ὦ φῶς τῆς πανσελήνου εἴθ' ἐφώτιζες
Ἐσχάτην ταύτην τὰς βασάνους μου φορὰν!
Σύ, ἥν περ ἤδη τόσα μεσονύκτια,
Παρὰ αὐτό μου τὸ γραφεῖον ἀγρυπνῶν,
Προσέμενον, παραφυλάττων, ἕως οὗ
Τῶν βίβλων ὑπεράνω καὶ παπύρων μου,
Πενθίμη φίλη, τέλος, ἐπεφαίνου μοι!
Ἄχ! ἂς ἐμπόρουν ἐπὶ τῶν ἀκρωρειῶν
Ὑπὸ τὸ φῶς σου νὰ πλανῶμαι τὸ τερπνόν!
Μετὰ πνευμάτων περὶ τ' ἄντρα νὰ πετῶ
Ἐν τῷ σκιόφωτί σου κ' ἐπὶ τῶν ἀγρῶν!
Καὶ πάντας τῆς μωροσοφίας τοὺς καπνοὺς
Καὶ τῆς σχολαστικότητος ἀποβαλών,
Εἰς τὴν ζωοποιόν σου δρόσον νὰ λουσθῶ!
Ἀλλ' οἴμοι! ἔτι κάθημαι ἐν τῇ εἱρκτῇ!
Κατηραμένη τρώγλη! σκοτεινὴ ὀπή!
Εἰς ἣν καὶ τῆς ἡμέρας φῶς τὸ ποθεινὸν
Διὰ βαπτῶν ὑέλων θλᾶται θολερόν!
Ὑπὸ σωροῦ βιβλίων συγκλειόμενος,
Ὃν σκώληκες βιβρώσκουσι, κονιορτὸς
Καλύπτει, κ' ἕως τῆς ὑψίστης ὀροφῆς
Κεκαπνισμένος περιβάλλει πάπυρος·
Ὑπὸ πυξίδων, φιαλῶν κυκλούμενος,
Ὑπὸ ἀγγείων πλήρων μέχρι στόματος,

Ὑπὸ σκευῶν κ' ἐπίπλων προπατορικῶν—
Ἰδού σοι κόσμος! κόσμος τοῦτο λέγεται!
Καὶ ἐρωτᾷς ἀκόμη, τλήμων, διατί
Ἀγωνιᾷ ἐντός σου ἡ καρδία σου;
Καὶ διατί ὀδύνη ἀνεξήγητος
Σοῦ ἐμποδίζει πᾶσαν κίνησιν ζωῆς;
Ἀντὶ τῆς ζώσης, τῆς ὡραίας φύσεως,
Εἰς ἣν ὁ πλάστης ἔθηκε τὸν ἄνθρωπον,
Περικυκλοῦσί σ' ἐν εὐρῶτι καὶ καπνῷ
Οἱ σκελετοὶ τῶν ζώων μόνον καὶ νεκρῶν!
Ἐγέρθητι! φύγ' ἔξω! ἄπελθε μακράν!
Καὶ ἡ μυστηριώδης καὶ αὐτόγραφος
Τοῦ Νοστραδάμου βίβλος αὕτη μήπως σοι
Δὲν ἦν' ἀρκοῦσα ὁδηγὸς καὶ συνοδός;
Τὰς τῶν ἀστέρων οὕτω σὺ περιστροφὰς
Μανθάνεις, καὶ ὁπόταν μάλιστα αὐτὴ
Ἡ φύσις σὲ διδάσκῃ, διανοίγεται
Καὶ ἱκανοῦται ἡ ψυχή σου θαυμαστῶς
Τὰ ὁμιλοῦντα ἵνα πνεύματα νοῆς!
Ἀλλὰ νῦν μάτην διὰ τοῦ ἁπλοῦ νοὸς
Τὰ ἱερὰ σημεῖά τε καὶ σύμβολα,
Εἰς σεαυτὸν σὺ μόνος διηρμήνευσας,
Ἀλλ' ὦ περιῖπτάμενά με πνεύματα,
Ἐὰν ἀκούητέ μου, ἀποκρίθητε!

(Ἀνοίγει τὸ βιβλίον καὶ παρατηρεῖ τὸ σύμβολον τοῦ μακροκόσμου.)

Ἄ! ποία πρὸς τὴν θέαν ταύτην ἡδονὴ
Διὰ μιᾶς διήκει τὰς αἰσθήσεις μου!
Αἰσθάνομαι ἀκμαίαν καὶ ἁγνὴν χαρὰν
Τὰ νεῦρα καὶ τὰς φλέβας πυροβολοῦσάν μου.
Μὴ ἦν θεός τις τῶν σημείων ὁ γραφεὺς,
Τῶν σιγαζόντων τὴν ἐντός μου ταραχὴν,
Καὶ ἐκ χαρᾶς πληρούντων τὴν καρδίαν μου,
Καὶ δι' ἀῤῥήτου, μυστικῆς τινος ὁρμῆς
Ἐξαποκαλυπτόντων μοι τὰς φυσικὰς
Περὶ ἐμὲ δυνάμεις; ἢ μὴ ἆρ' αὐτὸς
Ἐγὼ θεὸς ὑπάρχω; πῶς ἐλλάμπομαι!
Κ' ἐν τοῖς σαφέσι βλέπω ζωγραφήμασι
Τὴν ἐνεργοῦσαν φύσιν πρὸ τῶν ὄψεων
Τοῦ πνεύματός μου ὅλη ν' ἀνελίσσηται!
Καὶ τοῦ σοφοῦ τὸν λόγον ἤδη ἐννοῶ:
«Ὁ κόσμος τῶν πνευμάτων οὐδαμῶς κλειστός.
Πεπωρωμένη δέ σου ἡ διάνοια
Ὑπάρχει μόνον ἡ καρδία, φεῦ, νεκρά!
Πλὴν ἀλλ' ἐγείρου, ἄγε, λοῦε, σπουδαστὰ,
Τὸ γήϊνόν σου στῆθος ἄλυπος, φαιδρὸς,
Εἰς τὸ ῥοδόεν φῶς τῆς δροσερᾶς αὐγῆς!»

(Θεωρεῖ τὸ σύμβολον.)

Πῶς πάντα πρὸς τὸ ὅλον συνυφαίνονται!
Τὸ ἓν ἐν τῷ ἑτέρῳ ἐνεργεῖ καὶ ζῇ!
Οὐράνιαι δυνάμεις πῶς, ἀκάματοι
Ἐν ἐνεργείᾳ, ἄνω, κάτω ἵπτανται,
Ἀλλήλαις ἀμοιβαίως χαριζόμεναι
Καὶ χαριέντως βοηθοῦσαι ἐνταυτῷ!
Ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ τὴν γῆν διήκουσι
Διὰ πτερύγων τῶν τρισμακαρίων των,
Καὶ διηχοῦσι πᾶν τὸ πᾶν ἁρμονικῶς!
Ὁποία θέα! πλὴν, ἄχ! μόνον θέ' ἁπλῆ!
Ποῦ νὰ σὲ περιλάβω, φύσις ἄπειρος;
Ὑμᾶς δὲ ποῦ, ἁπάσης τῆς ζωῆς πηγαὶ,
Ἀφ' ὧν περ ἐξαρτῶνται Οὐρανὸς καὶ Γῆ,
Πρὸς ἃς ὀργᾷ τὸ στῆθος τὸ τηκόμενον;
Ἐκβλύζετ' οἴμοι! καὶ ποτίζετε, ὑμεῖς,
Ἐγὼ δ' ὁ τάλας μάτην φλέγομαι ποθῶν;

(Ἀνοίγει δυσαρέστως τὸ βιβλίον εἰς ἄλλην σελίδα, καὶ θεωρεῖ τὸ σύμβολον τοῦ πνεύματος τῆς Γῆς.)

Πῶς πάντη διαφόρως τὸ ζωγράφημα
Εἰς τὴν ψυχήν μου τοῦτο νῦν ἐπενεργεῖ!
Τῆς Γῆς σὺ, δαίμων μ' εἶσαι πλησιέστερος
Καὶ ἐνισχυομένας τὰς δυνάμεις μου
Καὶ ἐπεντεινομένας πρὸς τὴν θέαν σου
Αἰσθάνομ' ὡς ἂν νέον οἶνον ἔπιον,
Καὶ εἰς τὴν τύρβην τῆς ζωῆς αὐτῆς θαῤῥῶ,
Εἰς τὴν τοῦ κόσμου νὰ ὁρμήσω ταραχὴν,
Τῆς γῆς τοὺς πόνους καὶ τῆς Γῆς τὰς ἡδονὰς
Νὰ ὑποφέρω, καὶ περιδινούμενος
Ὑπὸ σφοδρῶν λαιλάπων καὶ τρικυμιῶν
Πρὸς ταύτας νὰ παλαίσω γεννναιότατα,
Καὶ πρὸς αὐτοὺς ἀκόμη τοὺς φρικτοὺς τρυγμοὺς
Τοῦ κατακληζομένου πάντη πλοίου μου,
Καὶ πρὸς τὴν θέαν δὴ τοῦ ναυαγίου μου
Ἀτρόμητος διόλου μένων ὡς καὶ πρίν.
Πλὴν τοῦτο ἆρα τί;
Ὁ θόλος ὑπεράνω μου ἐξαίφνης συννεφοῦται
Καὶ ἡ Σελήνη κρύπτεται—
Ὁ λύχνος μου ἐκπνέει!
Ἀτμὸς ἐκθρώσκει κύκλῳ μου!
Ἀκτῖνες πορφυραῖ
Περιαστράπτουσί μου
Τὴν κεφαλήν.— Φυσσᾷ
Φρίκης ὑψόθεν τις πνοὴ
Καὶ ψαύει με!
Σ' αἰσθάνομαι, ὦ δαίμων, ὃν ἐκάλεσα,
Σὺ νῦν με περιίπτασαι,
Ὦ! φάνηθι!
Ἄ! πῶς σπαράσσεταί μου ἡ καρδία!
Πρὸς ἔκτακτα αἰσθήματα
Ἐντείνονταί μου πᾶσαι αἱ αἰσθήσεις!
Ναί! ἀφιερωμένην ἤδη ὅλην σοι
Αἰσθάνομαι ἐντός μου τὴν καρδίαν μου!
Ἀλλ' ἐμφανίσθητί μοι! ἐμφανίσθητι
Ἀφεύκτως πλέον, καὶ ἐὰν αὐτὴν
Νὰ ἀπολέσω μέλλω τὴν ζωὴν!

(Λαμβάνει τὸ βιβλίον, καὶ ἐκφωνεῖ κατὰ τρόπον μυστηριώδη τὸ ἔμβλημα τοῦ δαίμονος. Ἀστράπτει ἐρυθρόχρους τις φλόξ, καὶ ὁ δαίμων ἐμφανίζεται ἐν τῇ φλογί.)

ΔΑΙΜΩΝ

Τίς ὁ καλῶν με;

ΦΑΥΣΤΟΣ (ἀποστρέφων τὸ πρόσωπον.)

Ὄψις φοβερά!

ΔΑΙΜΩΝ

Σὺ ὧδε σθεναρῶς με προσανείλκυσας,
Μακρὸν καλῶν με χρόνον ἐκ τῆς σφαίρας μου,
Λοιπόν;

ΦΑΥΣΤΟΣ

Δὲν ὑποφέρω, φεῦ! τὴν θέαν σου!

ΔΙΑΦΟΡΑ.

ΔΗΜΟΣΙΟΓΡΑΦΙΑ ΕΝ ΑΓΓΛΙΑ. Ἡ ἐν Ἀγγλίᾳ δημοσιογραφία ἐπεκτείνεται καθ' ἡμέραν· σήμερον δὲ ἐκδίδονται 1404 ἐφημερίδες ἐν ὅλῳ τῷ βασιλείῳ, ἤτοι·

Ἐν Ἀγγλίᾳ	1084
» Οὐαλίᾳ	49
» Σκωτίᾳ	132
» Ἰρλανδίᾳ.	124
καὶ ἐν ταῖς Βρεταν. νήσοις	15
	1404

Τὸ 1866 ἐξεδίδοντο 1257, ὥστε ἐντὸς δύο ἐτῶν αὔξησεν ὁ ἀριθμὸς κατὰ 147. Σήμερον ἐκδίδονται εἰς ὅλον τὸ βασίλειον 85 ἡμερήσιαι ἐφημερίδες· ἤτοι 59 ἐν Ἀγγλίᾳ
1 » Οὐαλίᾳ
11 » Σκωτίᾳ
13 » Ἰρλανδίᾳ
καὶ 1 ἐν ταῖς Βρεταν. νήσοις;
85

ἐνῷ τὴν ἀρχὴν τοῦ 1866 ἐξεδίδοντο 78.

Ἐκ τῶν 85 αὐτῶν ἡμερησίων, τὸ Λονδῖνον ἔχει 21, τὸ Δουβλῖνον 7, τὸ Λιβερποὺλ 5, ἡ Γλάσκωβ καὶ Κὸρκ ἀνὰ 4, τὸ Βιρμιγκὰμ, τὸ Βρίστολ, τὸ Ἐξέτερ, τὸ Χοὺλ, τὸ Λείδς Μάνσεστερ, τὸ Νιου-Κάστλ, τὸ Νόττιγκαμ καὶ τὸ Ἐδεμβοῦργον ἀνὰ 3

ΦΑΙΝΟΜΕΝΑ ΤΙΝΑ ΕΝ ΤΩ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΩ. Κατὰ τὸ ἐνεστὼς ἔτος 1868 ὁ Φεβρουάριος περιλαμβάνει πέντε Σάββατα· τοῦτο δὲ δὲν συνέβη ἀπὸ 28 ἐτῶν, ἤτοι ἐντὸς ὁλοκλήρου ἡλιακοῦ κύκλου. Κατὰ τὴν περίοδον ταύτην ἑκάστη ἡμέρα τῆς ἑβδομάδος ἔσχε τὴν τιμὴν νὰ διαπρέψῃ πεντάκις ἐντὸς τοῦ Φεβρουαρίου κατὰ τὰ δίσεκτα ἔτη. Εἰς τὴν παροῦσαν ἑκατονταετηρίδα ὑπάρχουσιν 24 δίσεκτα ἔτη, ἅτινα δυνάμεθα νὰ διαιρέσωμεν εἰς ἑπτὰ κλάσεις. Ὁ Φεβρουάριος ἔχει πέντε Κυριακὰς τὸ 1824, 1852, 1888, τέσσαρας Δευτέρας τὸ 1808, 1836, 1864, 1892, τρεῖς Τρίτας, τὸ 1820, 1848, 1876, ἑπτὰ Τετάρτας τὸ 1804, 1832, 1860, 1888, τρεῖς Πέμπτας τὸ 1816, 1844, 1872, τρεῖς Παρασκευὰς τὸ 1828, 1856, 1884, καὶ τέσσαρα Σάββατα τὸ 1812, 1840, 1868 καὶ 1896.

ΒΑΡΟΣ ΕΓΚΕΦΑΛΟΥ. Ὁ Tiedemann φρονῶν ὅτι ὡρισμένος τις ὄγκος μυελοῦ εἶναι ἀναγκαῖος διὰ τὴν ἄσκησιν τῶν νοητικῶν τοῦ ἀνθρώπου δυνάμεων, συμπεραίνει ὅτι ἅπασαι αἱ φυλαὶ ἔχουσι τὴν ἀνάλογον ποσότητα. Ὁ δὲ Barnard Davis εἰς σπουδαίαν τινὰ ἔκθεσιν, ἣν ἀνέγνω ἐσχάτως ἐν τῇ Βασιλικῇ Ἑταιρίᾳ τοῦ Λονδίνου, ἀξιοῖ ὅτι τὸ κατὰ μέσον ὅρον βάρος τοῦ μυελοῦ παρὰ μὲν τοῖς Ἄγγλοις ὑπολογίζεται εἰς 47· 50 oz, παρὰ δὲ τοῖς Γάλλοις 44· 58 oz· καὶ παρὰ τοῖς Γερμανοῖς 42 83 oz.

Οἱ Ἰταλοὶ, Λάπωνες, Σουηδοὶ καὶ Ὁλλανδοὶ ὑπάγονται εἰς τὴν αὐτὴν μετὰ τῶν Ἄγγλων κατηγορίαν. Ἐν ταῖς ἀσιατικαῖς φυλαῖς οἱ Vedahs τῆς Ταπροβάνης καὶ οἱ Ἰνδοστάνοι ἔχουσι βάρος μυελοῦ ἴσον 42· 11 oz. Οἱ τῶν Ὀθωμανῶν μυελοὶ εἶναι ὀλίγον τι βαρύτεροι τῶν τῶν Ἰνδῶν. Δύο κρανία ἀνδρῶν τῶν Khunds, μιᾶς τῶν ἀδιαφιλονεικήτως ἀρχετύπων Ἰνδικῶν φυλῶν, δίδουσι βάρος μόνον 37· 87 oz. Ὁ μέσος ὅρος τῆς ἀσιατικῆς κλίμακος δεικνύει ἐλάττωσιν πλέον τῶν 2 oz ὡς πρὸς τὴν τῶν εὐρωπαίων. Ἐν γένει δὲ καὶ παρὰ ταῖς ἀφρικαναῖς φυλαῖς ἀπαντᾶται, ὡς καὶ παρὰ ταῖς ἀσιατικαῖς, ἐλάττωσις τῆς κλίμακος παραβαλλομένης πρὸς τὴν τῶν εὐρωπαϊκῶν, κατὰ τὸν Davis, καί τοι μεγάλαι διαφοραὶ ἀπαντῶνται. Ὁ μέσος ὅρος τῶν ἀρχετύπων ἀμερικανικῶν φυλῶν ἀναβαίνει εἰς 44· 73 oz ἤτοι 2· 14 oz· ὀλιγώτερον τῶν εὐρωπαϊκῶν. Αἱ τῆς Αὐστραλίας φυλαὶ παρουσιάζουσι βάρος μυελοῦ κατὰ ἓν ὄγδοον κατώτερον τοῦ μέσου ὅρου τῶν εὐρωπαίων.

Οἱ Μαλαῖοι (Malays) καὶ ἄλλαι τῆς Ὠκεανίας φυλαὶ ἔχουσι πλειότερον μυελοῦ βάρος, καὶ αὗται εἶναι αἱ μᾶλλον πλησιάζουσαι εἰς τὴν εὐρωπαϊκὴν τοῦ βάρους τοῦ ἐγκεφάλου κλίμακα. Φ. Α. Μ.

ΠΑΡΟΡΑΜΑΤΑ.

Φυλλάδιον 1 Ἀπριλίου 1868.

Σελ.	Στήλ.	Στίχ.	ἀντὶ,	γράφ.
22	1	7	νόσους	νόσος
»	»	30	καὶ	κ'
»	2	2	πιστή σεν	πιστή τ ..

ΛΟΓΟΣ

ΕΚΦΩΝΗΘΕΙΣ ΕΝ ΤΗι ΕΚΚΛΗΣΙΑι ΤΟΥ Α' ΝΕΚΡΟΤ. ΑΘΗΝΩΝ

ΕΙΣ ΤΟ ΜΝΗΜΟΣΥΝΟΝ ΤΟΥ ΑΟΙΔΙΜΟΥ

ΛΕΩΝΙΔΑ Α. ΚΟΝΤΟΣΤΑΥΛΟΥ

ΥΠΟ

ΝΙΚΟΛΑΟΥ Μ. ΔΑΜΑΛΑ
Καθηγητοῦ τῆς Θεολογίας ἐν τῷ ἐθνικῷ Πανεπιστημίῳ.

Ἀρχαιοπρεπὴς καὶ σεβαστὴ συνήθεια, σεβασμιώτατε δέσποτα καὶ ἀγαπητοὶ ἐν Χριστῷ ἀδελφοὶ, ἐπεκράτησεν ἐν τῇ χριστιανικῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ μνημονεύειν τῶν ἐν Κυρίῳ κεκοιμημένων ἀδελφῶν, καὶ εὐχὰς καὶ δεήσεις πρὸς τὸν Κύριον ὑπὲρ ἀναπαύσεως αὐτῶν ἀναπέμπειν. Τὸ ὀρθὸν καὶ εὔλογον τῆς συνηθείας ταύτης πρῶτος ὁ συγγραφεὺς τῶν βιβλίων τῶν Μακκαβαίων κατέδειξεν, ἀφηγούμενος τὸ πρῶτον γνωστὸν παράδειγμα τελέσεως μνημοσύνου ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης· ἐξιστορήσας δηλαδὴ τὰς νίκας Ἰούδα τοῦ Μακκαβαίου κατὰ τῶν ἐχθρῶν τοῦ ἔθνους αὐτοῦ, ἀναφέρει ἐν τέλει τοῦ 6ου Βιβλίου, ὅτι οὗτος, ἀφ' οὗ ἔθαψε τῶν ἐν πολέμῳ πεσόντων ὁμοεθνῶν τὰ σώματα, ἔσπευσε ν' ἀποστείλῃ πολύτιμα δῶρα εἰς Ἱερουσαλὴμ, ἵνα προσενεχθῇ ὑπὲρ αὐτῶν θυσία πρὸς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν «πάνυ καλῶς καὶ ἀστείως πράττων, προστίθησιν ὁ »συγγραφεύς, ὑπὲρ ἀναστάσεως διαλογιζόμενος· εἰ »γὰρ μὴ τοὺς προπεπτωκότας ἀναστῆναι προσεδό»κα, περισσὸν ἂν ἦν καὶ ληρῶδες ὑπὲρ νεκρῶν προσ»εύχεσθαι· εἶτ' ἐμβλέπων τοῖς μετ' εὐσεβείας κοιμω»μένοις κάλλιστον ἀποκείμενον χαριστήριον· ὁσία »καὶ εὐσεβὴς ἡ ἐπίνοια (Μακκ. Β'. 12, 43—46).

Οὗτος ἐστὶν ὁ πρῶτος τῶν μνημοσύνων λόγος, ἡ ἐλπὶς τῆς ἀναστάσεως, ἣν βεβαίαν καὶ ἀσφαλῆ κατὰ τὰς ἀψευδεῖς τοῦ Θεοῦ ἐπαγγελίας ἔχομεν· ὁ δ' ἕτερος λόγος ἐστὶ τὸ καὶ μετὰ θάνατον δυνατὸν τῆς ἀφέσεως τῶν ἁμαρτιῶν, τὸ ῥητῶς ὑπὸ τῆς ἁγίας Γραφῆς κηρυσσόμενον, ὡς ἰσχῦον διὰ πάσας τὰς ἁμαρτίας πλὴν τῆς κατὰ τοῦ Πνεύματος τοῦ ἁγίου βλασφημίας (Ματθ. 12, 31. 32). Διὰ τῶν δύω δὲ τούτων λόγων καθίσταται πρόδηλος ἡ ἀνάγκη καὶ τὸ σκόπιμον τῆς λίαν εὐαγγελικῆς ταύτης συνηθείας, καὶ ἡ ἀπάτη τῶν μὴ παραδεχομένων τὴν ἀρχαιοτάτην ταύτην καθολικὴν παράδοσιν ἐκκλησιῶν.

Τῇ ἱερᾷ ταύτῃ συνηθείᾳ ἑπόμενοι σήμερον καὶ ἡμεῖς, συνήλθομεν ἐνταῦθα, ἵνα ἀφ' ἑνὸς μὲν πληρώσωμεν καθῆκον χριστιανικὸν ἀδελφικὸν πρὸς τὸν ἀείμνηστον Λεωνίδαν, ἀφ' ἑτέρου δὲ διὰ τῆς ἀναμνήσεως τῶν πολλῶν αὐτοῦ ἀρετῶν, ἃς καὶ ὡς χριστιανὸς καὶ ὡς πολίτης καὶ ἐν τῷ ἰδιωτικῷ καὶ οἰκογενειακῷ αὐτοῦ βίῳ ἐκέκτητο, κινηθῶμεν εἰς μίμησιν αὐτῶν, καὶ ζηλώσωμεν τὸν ἄμεμπτον καὶ θεοφιλῆ τοῦ ἀοιδίμου βίον. Τοῦτο δὲ εἶναι καὶ ὁ σκοπὸς τοῦ παρόντος λόγου, ἐν ᾧ ἀπεπειράθην νὰ ζωγραφήσω κατὰ τὰς ἀσθενεῖς μου δυνάμεις, ὅσον ἔνεστι πιστοτέραν εἰκόνα τοῦ μακαρίτου, καὶ θέλω νομίσει ἐμαυτὸν εὐτυχῆ, ἐὰν φανῶ ἔστω καὶ ἐν μέρει εἰς τὰ κυριώτερα τῆς πνευματικῆς αὐτοῦ εἰκόνος χαρακτηριστικὰ ἐπιτυχών.

Ὁ ἀοίδιμος Λεωνίδας ἐγεννήθη ἐν Αἰγίνῃ τῇ 28 Δεκεμβρίου 1833· ἦν δὲ ὁ πέμπτος ἐκ τῶν ἓξ υἱῶν τοῦ τῆς μακαρίας μνήμης Ἀλεξάνδρου Κοντοσταύλου, γόνου ἀρχαιοτάτης οἰκογενείας τῆς Χίου, καταγομένης ἐκ παλαιᾶς ἀριστοκρατορικῆς οἰκογενείας τῆς οὔπω δεδουλωμένης βασιλίδος τῶν πόλεων, γνωστοῦ δὲ διὰ τὰς εἰς τὴν πατρίδα ἐκδουλεύσεις, ἃς καὶ κατὰ τὸν ἱερὸν ἀγῶνα καὶ μετὰ ταῦτα εἰς διαφόρους σπουδαίας καὶ ὑψηλὰς πολιτικὰς θέσεις τελέσας, καὶ ὡς ὑπουργὸς καὶ Πανελλήνιος ἐπὶ τοῦ Κυβερνήτου, καὶ ὡς πρόεδρος τῆς Βουλῆς καὶ ὑπουργὸς τῶν οἰκονομικῶν ἐπὶ τοῦ Βασιλέως Ὄθωνος, προσήνεγκε, καὶ τῆς Ἀγγελικῆς ἐκ τοῦ γνωστοῦ οἴκου Ῥοδοκανάκη, πεπροικισμένης δι' ἐξόχων ἀρετῶν, πρὸς δὲ διὰ σπαρτιατικῆς ἀληθῶς καρτερίας καὶ χριστιανικῆς ὑπομονῆς, μεθ' ἧς πάντα τὰ ἑκάστοτε λυπηρὰ ἐκ χειρὸς Κυρίου προσεδέξατο. Ὑπὸ τὴν φροντίδα τοιούτων συνετῶν καὶ φιλοστόρ-

γων γονέων ἀνετράφη ὁ Λεωνίδας κατὰ τὸν ἀρχαῖον ἑλληνικὸν τῆς ἀγωγῆς τρόπον, τὸν ὁποῖον ἐκ τῶν νεωτέρων ἐθνῶν κατ' ἐξοχὴν τὸ μεγαλεπήβολον ἀγγλικὸν ἔθνος ἐμιμήθη, συνιστάμενον εἰς τὴν ἐξ ἀναλογίας ἀνάπτυξιν τῶν τε σωματικῶν καὶ τῶν πνευματικῶν δυνάμεων, καὶ οὐχὶ εἰς τὴν μονομερῆ τῶν πνευματικῶν δυνάμεων, ἥτις ἐπ' ὀλέθρῳ τῆς ὑγείας καὶ εὐεξίας τῆς νέας γενεᾶς ἤρχισεν ἀτυχῶς νῦν ἐπικρατοῦσα. Οἱ πρόγονοι ἡμῶν ἐξ ἀρχῆς κατενόησαν, ὅτι διττῆς τῆς φύσεως τοῦ ἀνθρώπου σωματικῆς καὶ πνευματικῆς ὑπαρχούσης, διττὴ ἔπρεπε καὶ ἡ ἀγωγὴ αὐτοῦ νὰ ᾖναι, ἀρχομένη κατὰ πρῶτον ἐκ τῆς διαπλάσεως καὶ ἀναπτύξεως τοῦ σώματος, τὸ ὁποῖον διὰ τῆς γυμναστικῆς, τῆς σκληραγωγίας, τῆς θήρας, καὶ διαφόρων ἄλλων ἀγώνων ἐπιτήδειον καὶ χρήσιμον τοῦ πνεύματος ὄργανον καθίσταται, καὶ ἀκολούθως προβαίνουσα εἰς τὴν τοῦ πνεύματος μόρφωσιν διὰ τῆς ἀληθοῦς παιδείας καὶ ἀναπτύξεως πασῶν τῶν δυνάμεων αὐτοῦ. Τὴν ἀρχὴν ταύτην πρεσβεύων καὶ ὁ ἀείμνηστος τοῦ Λεωνίδα πατὴρ ἐπεμελήθη ἐπίσης τῆς σωματικῆς ἀγωγῆς αὐτοῦ τε καὶ τῶν ἄλλων τέκνων του, ὡς καὶ τῆς πνευματικῆς· εἰς τὴν δευτέραν ταύτην εἶχεν ὡς τύπον καὶ ὁδηγὸν τὰς πολυτίμους συμβουλὰς, τὰς ὁποίας ὁ ἀείμνηστος καὶ περικλεὴς συμπολίτης καὶ φίλος αὐτοῦ Ἀδαμάντιος ὁ Κοραῆς τῷ ἔστειλε τότε ἐκ Παρισίων. «Καὶ ἐκ τούτου, φίλε, «τῷ ἔγραφε» λαμβάνω ἀφορμὴν νὰ σοῦ κοινωνήσω ὅτι πρὸ πολλοῦ ἐμελετοῦσα νὰ σοῦ παραγγείλω διὰ τὴν σὴν καὶ τῶν ἀγαπητῶν σου τέκνων εὐδαιμονίαν πρὶν κλείσω τοὺς ὀφθαλμούς. Ἂν ἐπιθυμῇς τὴν εὐδαιμονίαν των, ἀπὸ τῆς παρούσης ὥρας χωρὶς νὰ χάσῃς καιρὸν χρεωστεῖς νὰ φροντίσῃς τὴν παιδικὴν ἀγωγήν των, τὴν πρώτην παιδείαν, ἥτις εἶναι ἡ βάσις καὶ τὸ θεμέλιον τῆς ἕξῆς εἰς τὰ σχολεῖα ἀποκτωμένης παιδείας. Ὅταν δὲ ἔλθῃ ὁ καιρὸς τῆς σχολικῆς ταύτης παιδείας, φρόντισε νὰ κατασταθῶσι πλέον λογικοὶ παρὰ λόγιοι. Ἡ λογιότης, φίλε μου χωρὶς τὴν γυμνασίαν τοῦ λογικοῦ εἶναι ψευδοπαιδεία, ὡς τὴν ὀνομάζει ὁ Κέβης, τὸν ὁποῖον ἔχεις ἑνωμένον μὲ τοῦ Ἐπικτήτου τὸ ἐγχειρίδιον καὶ τὴν γαλλικὴν μετάφρασιν. Ἕως νὰ ἔλθῃ ὁ ἐπιθυμητὸς τῆς σχολικῆς παιδείας καιρὸς, ἡ πᾶσα σου σπουδὴ νὰ ᾖναι νὰ τῶν γυμνάζῃς τὸ λογικόν· καὶ ἡ γυμνασία αὕτη θεμελιοῦται εἰς δύο μόνον πράγματα, Ἀλήθειαν καὶ Δικαιοσύνην. Ὡς τὰ ἕνωσαν ὁμοῦ οἱ παλαιοὶ σοφοὶ, ὡς ἀναγκαῖα εἰς τὴν τελείωσιν τοῦ λογικοῦ, παρόμοια καὶ ἡ θρησκεία μας τὰ παραγγέλλει συχνά, ὡς μόνα ἱκανὰ νὰ μᾶς σώσωσιν «ἐν πάσῃ ἀγαθωσύνῃ καὶ δικαιοσύνῃ καὶ ἀληθείᾳ» καὶ πάλιν «οὐ χαίρει ἐπὶ τῇ ἀδικίᾳ συγχαίρει δὲ τῇ ἀληθείᾳ· καὶ πάλιν μὲ τὴν ὡραιοτάτην τοῦ Παύλου μεταφράσι «ἐν λόγῳ ἀληθείας ἐν δυνάμει θεοῦ διὰ τῶν ὅπλων τῆς δικαιοσύνης τῶν δεξιῶν καὶ ἀριστερῶν (Β'. Κορ. 3, 7.)» Ἴσως δὲν ἔδωκες ποτὲ προσοχὴν τί νοεῖ ὁ ἀπόστολος μὲ τὰ δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ ὅπλα. Τὰ δεξιὰ εἶναι τὸ σπαθίον, τὰ ἀριστερὰ ἡ ἀσπίς. Τόσον ἀναγκαίαν ἔκρινε τὴν δικαιοσύνην καὶ τὴν ἀλήθειαν, ὅσην ἔχει χρείαν ὁ ἀγωνιζόμενος στρατιώτης τοῦ σπαθίου καὶ τῆς ἀσπίδος διὰ νὰ μὴ πληγωθῇ ἀπὸ τὸν ἐχθρόν. Πρόσεχε λοιπὸν, φίλε, νὰ ῥιζώσῃς σύνωρα τὰς δύο ταύτας ἀρετὰς εἰς τὰς νεαρὰς ψυχὰς τῶν τέκνων σου, γύμνασε τὴν λογικότητά των μὲ τὰ δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ ταῦτα ὅπλα, ἂν ἐπιθυμῇς νὰ ὠφεληθῶσιν ἔπειτα καὶ ἀπὸ τὴν λογιότητα. Ψεῦδος νὰ μὴ συγχωρήσῃς ποτὲ νὰ μολύνῃ τὸ στόμα των, καὶ εἰς πᾶσαν αὐτῶν πρᾶξιν εἰς κάθε των ἔργον νὰ τοὺς ἀνακρίνῃς καὶ νὰ τοὺς ἐρωτᾷς, ἂν ἔπραξαν ἢ μέλλωσι νὰ πράξωσιν ἔργον δίκαιον ἢ ἄδικον. Γύμνασε τοῦ λογικοῦ των τὴν ὄσφρησιν νὰ ἀποστρέφηται τὸ ψεῦδος καὶ τὴν ἀδικίαν, ὡς ἡ σωματικὴ των ὄσφρησις πᾶν ὅτι κακόοσμον, καὶ μὴν ἀμφιβάλλῃς ὅτι καὶ αὐτοὶ θέλουσιν ἀπολαύσει, ὅσην μᾶς συγχωρεῖ εἰς τὸν παρόντα βίον εὐδαιμονίαν ἡ πρόνοια, καὶ σὲ θέλουσι καταστήσει εὐδαίμονα.» Ἀγωγὴ τοῦ πνεύματος ἐπὶ τοιούτων σωτηρίων βάσεων στηριζομένη δὲν ἠδύνατο παρὰ ν' ἀποφέρῃ πολυτίμους καρπούς, ὥστε καὶ εἰς ἡλικίαν τρυφερὰν ἀκόμη παρετήρει τις εἰς τὸν ἀείμνηστον οὐ μόνον σπανίαν νοημοσύνην καὶ ἔκτακτον ἀγαθότητα καρδίας, ἀλλὰ καὶ εὐγένειαν καὶ ὕψος ψυχῆς, καὶ χαρακτῆρος καὶ λεπτότητα τρόπων ὅλως θελξίφρονα καὶ ἐπαγωγόν, δι' ἣν καὶ αὐτὴ ἡ πρώην βασίλισσα, καθ' ἃ εἴχομεν ἀκούσει, ἐξέφρασε θαυμασμὸν, ὅτε μετὰ τὴν ἀποπεράτωσιν τῶν σπουδῶν του παρουσιάσθη εἰς αὐτὴν καὶ ἐπὶ ὥραν ἱκανὴν μετ' αὐτῆς συνωμίλησεν. Ἦτο δὲ καὶ κατὰ τὸ σωματικὸν κάλλος ἐπίσης ἀξιοθαύμαστος· ὑπῆρχεν ἀληθῶς ἐντελὴς μεταξὺ τοῦ σώματος καὶ τῆς ψυχῆς αὐτοῦ ἁρμονία· ἀμφότερα μετεῖχον χαρακτῆρος ἀγγελικοῦ.

Τὴν παιδικὴν καὶ νεανικήν του ἡλικίαν διῆλθεν ὁ ἀείμνηστος Λεωνίδας ἐν Ἑλλάδι ἐλευθερίως ὡς ἀνωτέρω εἴπομεν ἀνατρεφόμενος καὶ ἐκπαιδευόμενος μέχρι τῆς 18 Ὀκτωβρίου 1852, ἤτοι σχεδὸν μέχρι τῆς συμπληρώσεως τοῦ 19 ἔτους τῆς ἡλικίας του· τότε δὲ ἀποπερατώσας τὴν σειρὰν τῶν μαθημάτων ἀνεχώρησε πρὸς τελειοτέραν αὐτοῦ μόρφωσιν κατὰ πρῶτον εἰς Γαλλίαν καὶ μετὰ ταῦτα εἰς Ἀγγλίαν, ὅπου ἐξηκολούθησε σπουδάζων καὶ αὐξάνων καὶ τελειοποιῶν τῶν ἐπιστημονικῶν αὐτοῦ γνώσεων τὸν κύκλον μέχρι τοῦ ἔτους 1856. Ἀφ' οὗ δὲ ἱκανῶς

καὶ δεόντως ἱκανοποίησε τὰς θεωρητικὰς ἀνάγκας τῆς φύσει τοῦ εἰδέναι ὀρεγομένης πνευματικῆς φύσεως, ἀπεφάσισε νὰ ἱκανοποιήσῃ καὶ τὴν πρακτικὴν αὐτῆς τάσιν, γινόμενος συγχρόνως χρήσιμος καὶ εἰς τὴν πατρίδα του, καὶ ὡς μέσον πρὸς τοῦτο ἐξελέξατο τὸν ἐμπορικὸν βίον, εἰς ὃν καὶ ἐπεδόθη ἐν Ἀγγλίᾳ ἀμέσως μετὰ τὸ τέλος τῶν σπουδῶν αὐτοῦ. Ἡ πρὸς τὸν βίον τοῦτον κλίσις ὑπῆρξε καὶ ὑπάρχει φυσικὴ καὶ πατροπαράδοτος ἐξ ἀρχαιοτάτων χρόνων εἰς τὴν ἰδιαιτέραν ἡμῶν πατρίδα τὴν πολυπαθῆ Χίον. Καὶ αὐτὸς ὁ Ἀριστοτέλης ἐσημείωσε τὸ γεγονὸς, ὅτι ἀνέκαθεν οἱ τῆς νήσου ταύτης κάτοικοι λίαν ἐπέδωκαν εἰς τὸ ἐμπόριον. Αἰτία τούτου εἶναι ἥ τε φυσικὴ τῶν κατοίκων εὐφυΐα καὶ ὀξύνοια, καθὼς καὶ ἡ ἐκ πατέρων εἰς τέκνα μεταβιβαζομένη ἀφ' ἑνὸς ἄσκησις καὶ πεῖρα καὶ ἀφ' ἑτέρου κλίσις καὶ ἕφεσις. Μέχρι τῆς σήμερον ἀκόμη δυνάμεθα ἄνευ ὑπερβολῆς νὰ εἴπωμεν, ὅτι τὰ πρῶτα τῆς περὶ τὴν ἐμπορίαν ἱκανότητος καὶ εὐφυΐας φέρει ἡ ἰδιαιτέρα πατρὶς ἡμῶν. Δὲν εἶναι τοῦ προκειμένου νὰ ἐξετάσωμεν τὰ περὶ τῆς ἐν γένει σημασίας τοῦ ἐμπορικοῦ ἐπαγγέλματος· ἡ ἀξία τῆς ἐμπορίας ὡς πλουσιοπαρόχου τοῦ πολιτισμοῦ ἀγωγοῦ, ὑπάρχει ὅλως ἀφιλονείκητος, διότι διὰ τοῦ ἔργου τούτου καὶ πόλεις ἀνεγείρονται καὶ αὐξάνουσι καὶ ὁδοὶ καὶ πλοῖα καὶ σιδηρόδρομοι καὶ ἀτμόπλοια καὶ τηλέγραφοι καὶ πάντα τὰ λοιπὰ τῆς συγκοινωνίας μέσα ἐγεννήθησαν καὶ διατηροῦνται καὶ πᾶν ὅ,τι εἰς τὴν ἐπιμιξίαν τῶν ἐθνῶν τὴν πολιτίζουσαν τὰ ἔθνη καὶ ἐξημερώνουσαν τὰ ἤθη συντείνει εἰς τὸ ἐμπόριον κυρίως ὀφείλεται. Οἱ τὸ ἐπάγγελμα αὐτὸ ἀσπαζόμενοι, ἁπλοῖ πολῖται καὶ ἀνεξάρτητοι καθ' ὅλον τὸν βίον αὐτῶν διατελοῦντες, ἐργάζονται ἐν τῇ κοινωνίᾳ, ὡς αἱ μέλισσαι ἐν τῇ κυψέλῃ, τὰ πάντα ἐξ ἑαυτῶν καὶ τῆς φιλοπονίας αὐτῶν καὶ οὐδὲν ἐκ τῶν ἰσχυρῶν τῆς ἡμέρας ἢ παρ' ἄλλου τινὸς περιμένοντες, καὶ πάντοτε χορηγοῦντες μέσα συντηρήσεως εἰς τὸ δημόσιον χωρὶς ποτὲ ν' ἀπαιτῶσι τι παρ' αὐτοῦ. Ὁ ἰδιωτικὸς οὗτος χαρακτὴρ καὶ ἡ ἀνεξαρτησία ἡ συνοδεύουσα τὸ ἐπάγγελμα τοῦτο δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς μεγάλη ἀρετὴ αὐτοῦ, ἀπηλλαγμένου πάσης κενοσπουδίας καὶ ματαιότητος, καὶ ἀποβλέποντος εἰς τὴν πρακτικὴν ὠφέλειαν τῆς κοινωνίας ἄνευ οὐδεμιᾶς ἐγωϊστικῆς ἀξιώσεως. Διὰ τοῦτο παρὰ πᾶσι τοῖς ἔθνεσι τὸ ἐπάγγελμα τοῦτο μεγάλως τιμᾶται, καθ' ὅσον καὶ πάντα τὰ ἔθνη πολλὰ ὀφείλουσιν εἰς αὐτὸ, ἰδίως ὅμως ἡ πατρὶς ἡμῶν. Οὐδεὶς ἀγνοεῖ ὅτι τὸ ἐμπόριον ὑπῆρξε τὸ πρῶτον καὶ κυριώτατον μέσον τῆς ἀπελευθερώσεως καὶ τῆς ἐθνικῆς ἡμῶν ἀνεξαρτησίας. Ἔμπορος ἦτο ὁ πατριάρχης τῆς ἐθνικῆς ἡμῶν ἀναγεννήσεως Ῥήγας ὁ Φερραῖος. Ἔμποροι ἦσαν οἱ τοὺς θησαυροὺς αὐτῶν ὑπὲρ τοῦ φωτισμοῦ τῆς πατρίδος διαθέσαντες Ζωσιμάδαι. Ἔμποροι ἦσαν οἱ ἱδρυταὶ τῶν πανελληνίων σχολείων τῶν Κυδωνιῶν, τῆς Ζαγορᾶς καὶ τῆς Χίου. Ἔμποροι ἦσαν οἱ ἀείμνηστοι Λάζαρος καὶ Γεώργιος οἱ Κουντουριῶται καὶ οἱ λοιποὶ τῆς Ὕδρας ὡς καὶ τῶν ἄλλων ναυτικῶν νήσων οἰκοκυραῖοι, οἵτινες διὰ τοῦ πλούτου αὐτῶν διετήρουν στόλον ὁλόκληρον πλοίων εἰς τὴν ἐμπορικὴν αὐτῶν ὑπηρεσίαν, ἅτινα μετὰ ταῦτα μετεχειρίσθησαν ὡς πολεμικὰ κατὰ τῶν Τούρκων. Τὰ μεγάλα καὶ κολοσσαῖα πλούτη, ἅτινα διὰ τοῦ ἐμπορίου αὐτῶν ἀπέκτησαν, ἐκεῖνα διετήρησαν ἐπὶ ἔτη ὁλόκληρα τὸν στόλον πολεμοῦντα κατὰ τῶν Τούρκων καὶ τὴν ἐπανάστασιν ἀκμάζουσαν καὶ ἐπήγαγον τὸ μέγιστον καὶ λίαν δυσκατόρθωτον ἀποτέλεσμα, τὴν ἀπελευθέρωσιν τοῦ μέρους τούτου τῆς ἑλληνικῆς χώρας. Εἰς ὀλίγα ἔθνη ἐγένετο χρῆσις ἱερωτέρα χρημάτων ἐν ἱδρῶτι τοῦ προσώπου καὶ μυρίοις κινδύνοις ἀποκτηθέντων, καὶ ὀλίγα ἔθνη ἔχουσι νὰ ἐπιδείξωσι τοιούτους μεγαλοπράγμονας καὶ μεγαλοψύχους ἐμπόρους, οἵους ἡ Ἑλλάς. Οὕτω δὲ καὶ ἡ τιμὴ ἡ εἰς τὸ ἐμπορικὸν ἐπάγγελμα ἀποδοτέα πρέπει νὰ εἶναι δι' ἡμᾶς τοὺς Ἕλληνας ἀσυγκρίτως μείζων τῆς ἐν τοῖς ἄλλοις ἔθνεσιν· ὅλαι αἱ ἐν τῷ κόσμῳ διαφοραὶ καὶ διακρίσεις βάσιν ἔχουσαι τὰς ἐθνικὰς περιστάσεις καὶ τὰ ἐθνικὰ προηγούμενα, πρέπει καὶ ἐθνικῶς νὰ ἐξετάζωνται καὶ ἐθνικῶς νὰ ἐκτιμῶνται. Τὸ ἐμπόριον κέκτηται παρ' ἡμῖν πραγματικοὺς καὶ ἀναμφισβητήτους καὶ ἀπαραγράπτους τίτλους εὐγενείας, τοὺς ὁποίους ἡ πατρὶς καὶ ἡ ἐκκλησία ἐλευθερωθεῖσαι ἐξέδωκαν καὶ ἡγίασαν. Ὅτι δὲ ὁ Ἕλλην ἔμπορος ἀναμιμνήσκεται ὑπερηφάνως πανταχοῦ τῆς οἰκουμένης τῶν καθ' ἃ εἴρηται ἐθνικῶν τίτλων τοῦ ἐπαγγέλματος αὐτοῦ, ἀποδεικνύει ἀριδήλως καὶ ἡ ἐν γένει ἀξιοπρεπὴς διαγωγὴ καὶ συμπεριφορὰ αὐτοῦ καὶ ἡ πρὸς τὴν πατρίδα αὐτοῦ ἄκρα στοργὴ καὶ ἀφοσίωσις. Τὰ πλεῖστα ἀληθῶς τῶν τὴν Ἑλλάδα κοσμούντων ἐκπαιδευτικῶν καταστημάτων καὶ αὐτὸ ἀκόμη τὸ ἀνώτατον τοῦ ἔθνους παιδευτήριον δαπάναις φιλογενῶν ἐμπόρων ἐκτίσθησαν, καὶ ἄλλα διὰ τῶν κληροδοτημάτων αὐτῶν διατηροῦνται, διὰ τῶν ὁποίων καὶ πλεῖστοι ὅσοι νέοι ἐκπαιδεύονται. Ὅτι δὲ ὁ ζῆλος αὐτῶν οὐδὲ τώρα ἐπ' ἐσχάτων ἐψυχράνθη ἀριδήλως μαρτυροῦσιν αἱ γενναῖαι ὑπὲρ τῆς Κρητικῆς ἐπαναστάσεως συνδρομαὶ τῶν ὁπουδήποτε τῆς γῆς Ἑλλήνων ἐμπόρων, αἵτινες καὶ αὐτῶν τῶν ξένων τὰς γλώσσας εἰς ἔπαινον τοῦ πατριωτισμοῦ καὶ τῆς ἀρετῆς αὐτῶν ἐκίνησαν.

Ἡ φιλογένεια δὲ καὶ φιλοπατρία αὕτη ἡ εἰς τοὺς ὁμογενεῖς ἐμπόρους συνήθως ὑπάρχουσα, ἐνυπῆρχεν εἰς ἔξοχον βαθμὸν εἰς τὸν δι' ἀνατροφῆς καὶ παιδείας ὅλως ἐλευθερίου εἰς ὑψηλοτέραν ἀνυψωθέντα

σφαῖραν ἀείμνηστον Λεωνίδαν. Οὐδὲν ἕτερον ἤκουέ τις αὐτὸν ἐκφράζοντα ἢ τὸν πόθον αὐτοῦ καὶ τὴν ἔνθερμον ἐπιθυμίαν νὰ κατορθώσῃ διὰ τῶν πόνων καὶ μόχθων αὐτοῦ νὰ ἀποκτήσῃ πλούτη, δι' ὧν νὰ βοηθήσῃ τὴν μεγάλην βοηθείας ἀνάγκην ἔχουσαν πατρίδα του. Οὗτος ὁ πόθος καὶ μόνος οὗτος παρεκίνησεν αὐτὸν ἔτι ἐν Ἀγγλίᾳ διατρίβοντα νὰ ἐπιδοθῇ εἰς τὸ ἐμπόριον, τοῦτο δὲ καὶ ἔργῳ ὕστερον κατέδειξε διὰ τῶν γενναιοτάτων χρηματικῶν εἰσφορῶν καὶ ἄλλων παντοειδῶν προσπαθειῶν τὰς ὁποίας πρῶτος αὐτὸς μετὰ τῶν προσφιλεστάτων αὐτῷ καὶ ὑπὸ τῶν αὐτῶν αἰσθημάτων ἐμφορουμένων ἀδελφῶν προσήνεγκε καὶ κατέβαλεν ὑπὲρ τοῦ Κρητικοῦ ἀγῶνος, ὑπὲρ τοῦ ὁποίου καὶ εἷς τῶν ἀδελφῶν του ὁ ἀτρόμητος Λεονάρδος καὶ προσωπικῶς ἠγωνίσθη μέχρις οὗ καὶ πληγωθεὶς καὶ δεινῶς ἀσθενήσας μετεφέρθη ἀναίσθητος καὶ ἄλαλος διὰ φορείου εἰς τὸ οἴκαδε μεταβιβάσαν αὐτὸν πλοῖον. Ἀφ' οὗ δὲ διέμεινεν ὀλίγον καιρὸν ἐν τῇ ἐμπορικωτάτῃ ταύτῃ χώρᾳ, ἀπῆλθεν εἰς Ταϊγάνιον τῆς Ῥωσσίας, ὅπου ἐξηκολούθησε μετερχόμενος τὸ ἐπάγγελμα αὐτοῦ, καὶ ὅπου διὰ τῆς συνέσεως, ἀγαθότητος, εὐγενείας, καὶ τῆς καθ' ὅλου ἀνωτέρας ἀγωγῆς αὐτοῦ ἐκέρδησε τὴν ἀγάπην καὶ ὑπόληψιν οὐ μόνων τῶν ὁμογενῶν ἐμπόρων ἀλλὰ καὶ αὐτῶν τῶν ὁμοδόξων Ῥώσσων· ὁσάκις προὔκειτο νὰ σταλῇ ἐπιτροπὴ πρὸς προϋπάντησιν τοῦ ἐπισκεπτομένου τὰ μέρη ἐκεῖνα αὐτοκράτορος, ἢ ἄλλου τινὸς μέλος τοῦ αὐτοκρατορικοῦ οἴκου, πάντοτε ἐξελέγετο μέλος αὐτῆς ὁ ἀοίδιμος Λεωνίδας, ὡς καὶ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Ὄθων καὶ πάντοτε, ὁσάκις ἀπήρχετο εἰς προϋπάντησιν, εὕρισκεν εὐμενεστάτην δεξίωσιν παρ' αὐτοῖς, ἐκφράζουσι τὴν μεγάλην εὔνοιαν καὶ ὑπόληψιν ἣν πρὸς τὸ ἄτομον αὐτοῦ ἔτρεφον. Περὶ δὲ τὰ τέλη τῆς ἐν Ταϊγανίῳ διατριβῆς του, ἤτοι κατὰ τὸν μῆνα Ἰούλιον τοῦ 1865 ἐνυμφεύθη τὴν θυγατέρα Ἰωάννου τοῦ Σκαραμαγκᾶ, τοῦ μετὰ τῶν μεγατίμων ἀδελφῶν του, εἷς τῶν ὁποίων ὁ ἀοίδιμος Ἀμβρόσιος ὑπῆρξε καὶ ἀρχηγὸς τῆς πρὸς ἀπελευθέρωσιν τῆς Χίου δευτέρας ἐκστρατείας, διασώσαντος τὸ Βαρβάκειον κληροδότημα καὶ πολλάκις τὴν πατρίδα σπουδαίως συνδραμόντος, Μίνναν τοὔνομα, νέαν ἐξόχου ἀρετῆς καὶ ἀρίστης ἀνατροφῆς καὶ κληρονόμον τῶν ἀρετῶν τοῦ οἴκου της. Ἀφ' οὗ δὲ διέτριψεν ἐπί τινα καιρὸν ἀκόμη ἐν Ταϊγανίῳ, καὶ ἀπέκτησε καὶ μονογενὲς θυγάτριον ὁμώνυμον τῇ μητρὶ αὐτοῦ, ἠναγκάσθη κατὰ παραγγελίαν τῶν ἰατρῶν νὰ ἐγκαταλείψῃ τὸ ψυχρὸν αὐτὸ μέρος καὶ νὰ μεταβῇ διὰ τῆς φιλτάτης αὐτοῦ Ἑλλάδος, ἔνθα διέτριψε περὶ τοὺς ἓξ μῆνας, εἰς Νίκαιαν τῆς μεσημβρινῆς Γαλλίας πρὸς ἀνάρρωσιν τῆς σπουδαίως παθούσης ὑγείας του. Κατὰ τὴν διαμονήν του ἀπεβίωσε τὸ τρυφερώτατα παρ' αὐτοῦ ἀγαπώμενον μονογενὲς αὐτοῦ θυγάτριον, καὶ ἡ βαθεῖα λύπη, ἣν διὰ τὴν ἀπώλειαν αὐτοῦ ἠσθάνθη, ἦν ὁ τελευταῖος κατὰ τῆς λίαν ἤδη ἐπισφαλοῦς ὑγείας αὐτοῦ καὶ θανατηφόρος κτύπος· δέκα ἡμέρας μετὰ τὸν θάνατον τοῦ μονογενοῦς καὶ προσφιλοῦς τέκνου παρηκολούθησεν αὐτὸ ὁ μὴ δυνάμενος χωρὶς αὐτοῦ νὰ ζήσῃ πατήρ, ἀποβιώσας ἐν Νικαίᾳ τῇ 28 Ἰανουαρίου 1868 ἐν ταῖς ἀγκάλαις τῆς συζύγου του καὶ τοῦ ἀδελφοῦ του Ὄθωνος. Τὸ σῶμα τοῦ ἀοιδίμου Λεωνίδα ὡς καὶ τοῦ τέκνου αὐτοῦ κατὰ τὴν ῥητὴν ἐπιθυμίαν αὐτοῦ, μὴ θέλοντος νὰ ταφῇ εἰς ξένην γῆν μακρὰν τῆς πεφιλημένης αὐτοῦ Ἑλλάδος, ἐφέρθησαν ἐνταῦθα, καὶ ἐτάφησαν ἐν τῇ πατρῴᾳ γῇ τῇ ἡμέρᾳ τῆς Ὑπαπαντῆς.

Οὕτως ἀπωλέσαμεν ἡ πεφιλημένη σύζυγός του, ἡ φιλόστοργος μήτηρ του, οἱ λατρεύοντες αὐτὸν ἀδελφοί του, καὶ πάντες ἡμεῖς, προώρως καὶ εἰς ἀκμαίαν ἔτι ἡλικίαν τὸν ἀοίδιμον, πρὶν ἢ προφθάσῃ νὰ πραγματοποιήσῃ τοὺς εὐγενεστάτους πατριωτικοὺς πόθους τῆς μεγαλόφρονος καρδίας του· τοῦτο δὲν ἐξήρτητο ἐξ αὐτοῦ, ἀλλ' ἐκ μόνης τῆς θελήσεως τοῦ Θεοῦ καὶ Σωτῆρος ἡμῶν, ὅστις ἐν τῇ ἀπείρῳ σοφίᾳ του ἄλλως ἠυδόκησε νὰ διατάξῃ τὰ περὶ αὐτοῦ, μετακαλέσας αὐτὸν εἰς κρείττονα καὶ τελειότερον βίον. Παρηγορούμεθα ὅμως ἀναλογιζόμενοι, ὅτι ἕνεκα τῆς ἀρίστης χριστιανικῆς καὶ πατριωτικῆς γνώμης καὶ προθέσεως τῆς ἐναρέτου αὐτοῦ καρδίας καὶ τοῦ θεαρέστου καὶ παραδειγματικοῦ αὐτοῦ βίου, «τελειωθεὶς ἐν ὀλίγῳ, ἐπλήρωσε «χρόνους μακρούς· ἀρεστὴ γὰρ ἦν Κυρίῳ ἡ ζωὴ αὐτοῦ» (Σοφ. Σολ. 4, 13). Στηριζόμενοι δὲ ἐπὶ τῶν πολλῶν αὐτοῦ καὶ μεγάλων χριστιανικῶν ἀρετῶν, ἃς καὶ θανὼν ὡς ἀσφαλὲς καὶ ἀναφαίρετον κτῆμα μεθ' ἑαυτοῦ συμπαρέλαβε, δυνάμεθα εὐλόγως νὰ ἐλπίζωμεν καὶ ἐξ ὅλης καρδίας πρέπει νὰ εὐχώμεθα, ἵνα ὁ Θεὸς, ὁ καὶ τὴν ἀγαθὴν πρόθεσιν ἐπαινῶν καὶ τὴν ἀγαθὴν γνώμην ἀσπαζόμενος, καὶ τοὺς ὁσίως καὶ εὐσεβῶς βιώσαντας ἀμείβων, ἀποδώσῃ τῷ ἀοιδίμῳ τὸν τοῖς εὐσεβέσι καὶ ἐναρέτοις ἡτοιμασμένον ἀπὸ καταβολῆς κόσμου στέφανον, κατατάξῃ αὐτὸν ἐν βίβλῳ ζωῆς ἐν χώρᾳ ζώντων ἐν παραδείσῳ τρυφῆς, καὶ ἀναστήσῃ αὐτὸν ἐν τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ μετὰ πάντων τῶν ἁγίων εὐχαῖς καὶ δεήσεσι τοῦ Σεβασμιωτάτου ἡμῶν Ποιμενάρχου καὶ παντὸς τοῦ τιμίου Πρεσβυτερίου.

Αἰωνία σου ἡ μνήμη ἀξιομακάριστε ἀδελφὲ ἡμῶν Λεωνίδα! Γαῖαν ἔχοις ἐλαφράν! (*)

(*) Σ. Π. Τὸν ἀνωτέρω λόγον καταχωρίζομεν ἐν τῇ «Πανδώρᾳ,» ὡς συμπλήρωσιν ἀξίας λόγου τῶν ὅσα ἐδημοσιεύθησαν ἐν αὐτῇ περὶ τοῦ μακαρίτου Α. Κοντοσταύλου· διότι ὁ ἀπεδίδων χρηστοὺς πολίτας εἰς τὴν πατρίδα, ἀποδίδει αὐτῇ τὴν μεγίστην τῶν εὐεργεσιῶν.